

ΧΡΥΣΑΛΛΙΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ,

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ,

ΠΟΙΚΙΛΑ.

ΤΟΜΟΣ Δ'.

30 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ, 1866.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 74.

Λόγου πολλοῦ γινομένου περὶ Λαυρίου καὶ τῶν Ἑλληνικῶν μεταλλείων, κρίνομεν καλὸν νὰ παραθέσωμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας τὸ περὶ αὐτῶν ὑπόμνημα τοῦ σοφοῦ ἑλληνιστοῦ Βοικηίου, μεταφρασθὲν ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ τῆς δεσποινίδος Κλειοῦς Ν. Παπαδοῦκα, ἐπαινοῦντες ἐνταυτῷ τὴν φιλοπονίαν τῆς ἀξιολόγου ταύτης νεάνιδος καὶ εὐχόμενοι νὰ τὴν μιμηθῶσι καὶ ἄλλαι ἑλληνίδες εἰς τὴν περὶ τὰ σπουδαῖα ἐνασχόλησιν.

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΛΛΕΙΩΝ.

Τὰ μεταλλεῖα τῶν Ἀθηναίων ἔκειντο ἄλλα μὲν ἐντὸς, ἄλλα δὲ ἐκτὸς τῆς Ἀττικῆς· τὰ ἐντὸς εἶνε τὰ ἀργυρορυχεῖα τοῦ Λαυρίου (α), ἅτινα ὠφέλησαν σημαντικῶς τὴν πολιτείαν, καθόσον ὁ Θεμιστοκλῆς δι' αὐτῶν εὗρε πόρους καὶ ἐνίσχυσε μεγάλως τὰς ναυτικὰς τῆς πατρίδος του δυνά-

(α) Διεπραγματεύθη ὑπομνηματικῶς περὶ τῶν μεταλλείων αὐτῶν εἰς τὸ ὑπόμνημα τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν τοῦ Βερολίνου κατὰ τὸ 1815. ὅπου θέλει εἰρῆ τις τὰς ἀποδείξεις διὰ πᾶν ὅ,τι ἐν συντόμῳ ἀναφέρω ἑδῶ, διὰ τοῦτο ἀποφεύγω ν' ἀναφέρω καὶ θέλω παραλείψω τὰς μερικώτερας ἐκτιθεμένας ἐκτενέστερα εἰς τὸ ὑπόμνημα ἕκκεινο.

μεις. Ἐπεκτείνοντο δὲ ἀπὸ τὴν μίαν ὄχθην εἰς τὴν ἄλλην, ἦτοι ἀπὸ τὸν Ἀνάφλυστον εἰς τὸ Θερικόν, διάστημα ἐνὸς καὶ ἡμίσεος μιλίου (δύο λεύγας περίπου). Ἀρξάμενης τῆς ἐκμεταλλεύσεως ἐγκαίρως, φαίνεται ὅτι ὑπῆρξε γόνιμος εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Θεμιστοκλέους, ὀλιγώτερον δὲ εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Σωκράτους, καὶ τοῦ Ξενοφῶντος καὶ ἐπὶ Στράβωνος, τέλος ἠλαττώθη εἰς τοιοῦτον τρόπον, ὥστε δὲν ἔκαμναν ἄλλο εἰμὴ ν' ἀνακλύουν ὅ,τι εὗρισκον ἐβρίμμενον ἀπὸ τὰ πρῶτα ὀρύγματα (καμινεύσεις), δηλαδὴ τὰς σκιρίας εἰς τὰς ὁποίας ἡ ἀπειρία τῶν πρώτων ἐργατῶν εἶχεν ἀφήσει ἄργυρον. Αἱ μεταλλικαὶ πηγαὶ ἐμπεριεῖχον ἄργυρον, μόλυβδον, ζῖγκον ἴσως καὶ ὀρείχαλκον, ἀλλ' οὐδόλως χρυσὸν ἢ τουλάχιστον ὄχι ἀρκετὸν ὥστε διὰ τῶν ἀτελῶν μέσων τῶν ἐν χρήσει παρὰ τοῖς ἀρχαίοις νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν ἐξόρυξιν αὐτοῦ ἐπιφελῶς. Πλησίον τοῦ Θερικοῦ ὑπῆρξε ψευδοσμάραγδος· τὸ δ' ἐκεῖ εὗρισκόμενον κυνάβαρι ἦτο ὀλιγώτερον πολῦτιμον τῆς ὄχρας, ὕλης χρωματιστικῆς ἐν ὑπολήψει· ἐπιπρομηθεύοντο δὲ ταῦτα ὀρύττοντες φρέατα καὶ κόπτοντες μεγάλους ὄγκους τῆς μεταλλούχου γῆς, ἐν ᾗ ἄφινον τοὺς οὕτω καλουμένους μεσοκρινεῖς ἦτοι στηρίγματα. Ἡ ἐργασία τῆς καμινεύσεως ἐξετελεῖτο καθὼς εἰς τὰ ἄλλα μεταλλουργεῖα τῶν ἀρχαίων·

ἦτο μὲν ἰδιοκτησία τῆς πολιτείας, ἀλλ' οὐδέποτε αὕτη ἐνήργει τὴν ἐκμετάλλευσιν δι' ἐξόδων καὶ διὰ λογαριασμὸν τῆς, οὔτε τὰ ἐπάκτονεν ὅπως τὰς ἄλλας ἰδιοκτησίας τῆς δι' ὠρισμένον χρόνον, ἀλλὰ τὰ παρεχόμενα εἰς παντοτεινὴν νομὴν δυναμένην νὰ μεταβῇ εἰς ἄλλους κληρονομικῶ δικαίωματι, διὰ πωλήσεως, ἢ διὰ παντὸς ἄλλου τρόπου νομίμου ἐκχωρήσεως. Οἱ πωληταὶ προέδρευον εἰς τὴν πώλησιν τῶν τεμαχίων τῶν μεταλλείων, δηλαδὴ τοῦ δικαίωματος τῆς ἐκμετάλλευσως αὐτῶν. Ἡ δὲ πώλησις αὕτη ἐγένετο ἐπὶ ὠρισμένη τιμῇ, εἰσπραττομένου ἀπ' εὐθείας παρὰ τῆς πολιτείας καὶ φόρου τινὸς διηνεκοῦς ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος ἐκμισθουμένου ἀναμφιβόλως κατὰ τὸ εἶδος τῶν γενικῶν μισθώσεων ὅθεν τὰ εἰσέπραττεν ἡ πολιτεία ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πωλουμένων τεμαχίων, τοῦ πλούτου τοῦ μεταλλείου καὶ τῆς ἐπιμελείας τῆς ἐκμετάλλευσως. Ὅταν ὁ Θεμιστοκλῆς ἐπρότεινεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἀφιερῶσιν τὸ εἰσοδήμα τῶν μεταλλείων πρὸς κατασκευὴν πλοίων, φαίνεται ὅτι τοῦτο ἀνέβαινε κατ' ἔτος εἰς 30 ἢ 40 τάλαντα, μολονότι αἱ περὶ τούτου πληροφορίαι τῶν συγγραφέων εἶνε ὅπως ἀτελεῖς.

Μόνον εἰς τοὺς πολίτας καὶ ἰσοτελεῖς ἐπωλοῦντο τὰ μεταλλεῖα. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀγοραζόντων αὐτὰ ἦτο μέγας ἐσχημάτιζον δὲ τάξιν ἰδίαν, ἀνάλογον μὲ τὴν τῶν μεταλλουργῶν. Ἡδύνατό τις νὰ κατέχη ἐν ἡ πολλὰ τεμάχια ἢ νὰ σχηματίζη ἑταιρίαν δι' ἐν μόνον, ἢ συνήθως τιμῇ τοῦ ὁποίου ἦτο ἐνὸς τάλαντου περίπου ἡργάζοντο δὲ ἐν τοῖς μεταλλείοις δοῦλοι, ἀγοραστοὶ ἢ μισθωτοὶ ἀπειράριθμοι καὶ ἕνεκα τούτου ἢ ἐκμετάλλευσίς ἦτο μὲν ὀλιγώτερον δαπανηρὰ, ἀλλ' ἢ τέχνη δὲν ἔκαμνεν οὐδεμίαν πρόοδον. Ἡ τε ἀγορὰ καθὼς καὶ τὰ δικαίωματα τῆς πολιτείας ἐξησφαλίζοντο ἀπὸ διατάξεως πολὺ αὐστηράς· αἱ δὲ περὶ μεταλλείων δίκαι διεξήγοντο κατὰ νόμον εἰδικῶν, καλούμενον μεταλλικὸν καὶ διαδικασίαν ἰδιαιτέραν (δίκαι μεταλλικαί), τὰς ὁποίας ἐπὶ τοῦ Δημοσθένους κατέταξαν μεταξὺ τῶν μνησίων δικῶν πρὸς ὠφέλειαν τῶν μεταλλουργῶν. Ἡ μεταλλουργεῖα δὲν ὑπέκειτο εἰς φόρους καὶ δασμοὺς οὔτε ἀνηλλάσσετο ἀντὶ κτημάτων οὐχὶ χάριν ἰδιαιτέρας εὐνοίας, ἀλλὰ διότι τὰ μεταλλεῖα ἐθεωροῦντο ἰδιοκτησία τῆς πολιτείας, τῆς ὁποίας ἢ ἐπικαρπία παρεχωρήθη διὰ προσδιορισμένης τιμῆς ἀπαραλλάκτως καθὼς καὶ τὰ ἐκμισθούμενα ἐν γένει ἀντικείμενα, διότι εἰς μὴ-

νην τὴν καθαρὰν καὶ ἀπόλυτον ἰδιοκτησίαν ἐπεβάλλοντο δασμοὶ καὶ ἔκτακτοι φόροι. Ποῦ ποτε δὲν ἀπήντησα τίνι τρόπῳ ἐνήργουν τὰ τῶν λατομείων, τὰ ὁποῖα ἐδίδον ὠραία μάρμαρα (β) καὶ τὰ ὁποῖα οἱ ἀρχαῖοι κατέταττον μεταξὺ τῶν μεταλλείων (γ). Γνωρίζοντες τὰς συνθέσεις τῶν Ἀθηναίων δὲν παραδεχόμεθα ὅτι κατελάμβανον οὗτοι τὰ μεταλλεῖα τῶν συμμάχων ὑποτασσομένων εἰς αὐτούς. Τὰ μεταλλεῖα ταῦτα ἔμενον παντοῦ εἰς τοὺς κατέχοντας αὐτὰ πρὶν. Τὰ τῆς Θράκης μόνον φαίνεται ὅτι ἐξηρτῶντο ἀμέσως ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους καὶ ἐνέμοντο ὅπως καὶ τὰ ἰδικά των, ἀλλὰ περὶ τούτου δὲν ἔχομεν οὐδεμίαν ἀκριθεῖς ἰδέαν. Τὰ μὲν χρυσορυχεῖα τῆς Θράκης καὶ τῆς Θάσσου ἐξεμετάλλευσοντο πρότερον ὑπὸ τῶν Φοινίκων εἴτε ὑπὸ τῶν Παρισθησίων. Τὰ δὲ τῆς Σκαπτῆς Ἰλῆς ἐπὶ τῆς Ἠπείρου ἐξέφερον κατ' ἔτος 80 τάλαντα εἰς τοὺς Θασσίους. Ἐνῶ τὰ τῆς Θάσσου ἐξέφερον ὀλιγώτερα, ἀρκετὰ ὅμως διὰ τοὺς Θασσίους ὥστε οὗτοι μὴ συνάζοντες οὐδένα ἔγγειον φόρον εἰσέπραττον ἀπὸ τὰ μεταλλεῖα τῆς νήσου καὶ τῆς Ἠπείρου τέλη 200—300 τάλαντων περίπου συμπεριλαμβανομένων εἰς αὐτὰ τῶν τελωνιακῶν δικαιωμάτων καὶ τοῦ ἐμπορίου, ἴσως καὶ τῶν ἐκμισθωμάτων τῶν ἐν Θράκῃ κειμένων γαιῶν (δ). Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν Ἀθηναίων εἰς Θράκην διηγήθη ἕως μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν Θασσίων ὡς πρὸς τὰ μεταλλεῖα καὶ τὰ ἐμπόρια τῆς Ἠπείρου. Διὸ ὁ Κίμων ἐκυρίευσεν εἰς μίαν μόνην μάχην 33 πλοῖα αὐτῶν καὶ πολιορκήσας ἐκυρίευσεν τὴν πόλιν καὶ προσεκτίησεν εἰς τὴν πατρίδα του τὰ παράλια καὶ τὰ χρυσορυχεῖα (ε) καὶ οὕτως εὐρέθησαν οἱ Ἀθηναῖοι κάτοχοι ὅχι μόνον τῆς Σκαπτῆς Ἰλῆς ἀλλὰ καὶ ὅλων τῶν ἐπὶ τῆς Ἠπείρου γαιῶν τῶν Θασσίων δι' ἃς ὤφειλον νὰ χορηγῶσι ζωοτροφίας διὰ τὸν στρατὸν τοῦ Ξερόξου (ς). Αἱ κατοχαὶ αὗται συμπεριελάμβανον τὴν Στρώμην (ζ), ἐμπορικὴν πόλιν τῶν Θασσίων, τὴν ὁποίαν διεφιλονείκησαν μὲ τὴν Μαρώνειαν, (η) ὅπταν οἱ Ἀθηναῖοι ἀπώλεσαν τὴν

(β) Καρυόφιλος περὶ Μαρμάρων σελ. 4.

(γ) Ὁ Στράβων π.χ. Θ'. σελ. 275. Πολυδ. Ζ'. 100.

(δ) Οὕτω νοητέον πὸν Ἡρόδοτον ἐν βιβλ. ζ'. 36.

(ε) Πλουτ. Κίμων. 44. — Θεουκ. 4, 100, 104. — Διόδ. ΙΑ'. 70.

(ς) Ἡρόδ. Ζ'. 48.

(ζ) Ἡρόδ. Ζ'. 41S. — Σουίδας ἐν λ. Στρώμη.

(η) Δημοσθ. ἐν ἐπιστολῇ Φιλίππου.

ἐπὶ τῶν ἐπαρχιῶν τούτων δεσποτεῖαν των, τὴν Γαληψὸν καὶ τὴν Οἰσύμην, ἀποικίας τῶν Θασσίων (θ) καὶ τὴν Δάτον (τανῶν Καβάλλα) καὶ μίαν θέσιν κειμένην μεταξὺ Νεαπόλεως καὶ Νέσσου ποταμοῦ, ὅπου οἱ Ἀθηναῖοι ἐπολέμησαν μετὰ τῶν Ἡδωνῶν διὰ τὰ χρυσορυχεῖα (ι) κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν καθ' ἣν συνέθη ἡ μάχη μετὰ τοὺς Θασσίους, Ὀλυμπ. 72. Οἱ Κρηνίδες ἐκ τοῦ ἐναντίου ὡς φαίνεται δὲν ἀνῆκον κατ' ἀρχὰς εἰς τοὺς Θασσίους, μολονότι κατεῖχοντο παρ' αὐτῶν κατὰ τὴν 105 Ὀλυμπιάδα. Πιθανὸν οἱ Ἀθηναῖοι εἰσέπραττον ἀπὸ αὐτὰ τὰ διάφορα μέρη καθὼς καὶ ἀπὸ τὰ μεταλλεῖα εἰσοδήματα, ὁποῖα οἱ Θασσῖοι ἐλάμβανον ἀρχήτερα. Τὰ μεταλλεῖα πιθανὸν νὰ ἐμισθώθησαν καὶ παρεχωρήθησαν εἰς ἐκείνους οἵτινες τὰ ἐνέμοντο. Ἐὰν διεσώζετο μέχρι σήμερον τοσοῦτος ἀριθμὸς ὀνομάτων ἐκ τῶν ἐκμεταλλευσάντων τὰ μεταλλεῖα τῆς Θράκης ὅσον γνωρίζομεν διὰ τὸ τοῦ Λαυρίου ἠθέλομεν ὀρίσει καλῆτερον τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' ὁ Θεουκυδίδης εἶνε ὁ μόνος γνωστὸς κάτοχος χρυσορυχείων ἐν Θράκῃ (ια), καὶ εἶνε ἄγνωστον δυνάμει τίνος τίπλου, ἠξέυρομεν μόνον ὅτι ἔκειντο εἰς τὴν Σκαπτὴν Ἰλῆν ὅπου συνέγραψε καὶ ὅπου ἀπεβίωσεν (ιβ) ἀφοῦ ἐπαυσαν ν' ἀνήκουν εἰς τοὺς Ἀθηναίους· δὲν προήρχοντο ἀπὸ κληρονομίαν τῆς Ἠγησιφίλης θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῆς Θράκης (ιγ), ἐκ τῆς ὁποίας κατήγετο ὁ Θεουκυδίδης· διότι ἡ Σκαπτὴ Ἰλῆ ἀνῆκεν εἰς τοὺς Θασσίους καὶ οὐχὶ εἰς τὴν Θράκην· ἴσως προήρχοντο εἰς αὐτὸν μάλλον ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, ἀφοῦ ὁ Κίμων πλησιέστερος συγγενῆς του εἶχε κατακτήσει αὐτὸν τὸν τόπον, ἀλλ' εἶνε ἀκόμη πιθανώτερον ὅτι ὁ Θεουκυδίδης τὰς ἀπέκτησε διὰ τοῦ συνοικισμοῦ του μετὰ τινος γυναικὸς ἐκ Σκαπτῆς Ἰλῆς τῆς ὁποίας οἱ πρόγονοι ἠδύναντο νὰ ἦνε πρὸ πολλοῦ κάτοχοι αὐτῶν (ιδ).

K. II.

(θ) Θεουκ. Δ'. 407. Ε'. 6, ἢ Γαληψὸς ἐν ταῦθα νομίζεται ἐκ ψευδοῦς ἀναγνώσεως, ἀλλ' ἡ περὶ τούτου ἔρευνα ἀπαιτεῖ χρόνον ἐκτενέστερον. Βλ. καὶ Διόδ. ΙΒ'. 68.

(ι) Ἡρόδ. Θ'. 75. — Θεουκ. Α'. 100. Δ'. 102. — Διόδ. ΙΑ'. 70. ΙΒ'. 60, — Πλουτ. Α. 29. 4.

(ια) Θεουκ. Δ'. 405.

(ιβ) Πλουτ. Κίμων. 4. — Μακρ. ἐλλ. ἐν βίῳ Θεουκυδ. σελ. 724—729 ἐκδ. Λειψίας.

(ιγ) Μακρ. ἐλλ. σελ. 722.

(ιδ) Ὁ αὐτὸς σελ. 723 ἠγάγετο δὲ γυναῖκα ἀπὸ Σκαπτῆς Ἰλῆος τῆς Θράκης πλουσίαν σφόδρα καὶ μέταλλα κεκτημένην ἐν τῇ Θράκῃ.

MIEN—YAOYN.

ΣΙΝΙΚΟΝ ΔΙΗΓΗΜΑ (α)

(ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ).

Ε'.

Ἄφικετο τέλος ἡ ἡμέρα τῆς ἀρχῆς τοῦ νέου ἔτους. Ὁ Μιὲν Ἰαοὺν ἦτο λίαν τεταραγμένος, ἀλλ' ὅμως ἀπεφάσισε νὰ καταβῇ ἐν τῷ κήπῳ.

Ἐτρεμε ὅμως — πόθεν δὲ ἡ τόση ταραχὴ;
Πάντες διεῖδον τὴν ταραχὴν, ἀλλ' οὐδεὶς ὁ δυνάμενος νὰ ἐξηγήσῃ τὸ αἴτιον.

Ἀνοιχθεῖσιν τῶν θυρῶν θυλιᾶς τινος (padigliopne), ἐνεφανίσθη ἡ ὠραία Tching-Ki-Pi, ἔμπλεως ἔρωτος καὶ ἐλπίδων. Ἐνδεδυμένη ἦτο μ' ὄλην τὴν σινικὴν πολυτέλειαν ἐφόρει ὀλοσυρικὸν χιτῶνα πλουσιοπαρόχως πεποικιλμένον, καταβαίνοντα μέχρι τῶν ποδῶν καὶ ἀφίνοντα νὰ διορῶνται περικνημίδες κεντημέναι διὰ χρυσῶν ἀσέρων· ἔφερε δὲ ἐμβάδας πλουσίας περιεβραμμένας διὰ μαργαριτῶν. Ὁρόυρος θυμασμοῦ ἐγεννήθη μεταξὺ τῶν προσκεκλημένων, ἀλλ' οὐδεὶς ἤξευρε ποῖα τις ἦτο καὶ πόθεν προήρχετο. Πρόσωπον ἄγνωστον ἦτο εἰς πάντα ἐκείνον τὸν εὐγενῆ ὄμιλον. Ἀφίκετο τέλος ὁ πατήρ τῆς, δίδων τὸν βραχίονα τῇ συζύγῳ, ἥτις παρὰ ποτε ἐφαίνετο φρικώδης. Λάμπρις ἀληθείας ἐνεποίησε φρίκην εἰς τὴν συνοδείαν ἅπασαν, καθότι πολλοὶ ἐκ τῶν εὐγενῶν ἠγόραζον πορσελλάνην καὶ καπνὸν παρὰ τοῦ Tching-Wang, διὸ καὶ πάραυτα ἀνεγνώρισαν αὐτόν. Τὸ τοιοῦτον ὑπῆρξεν κτύπος θανάσιμος διὰ τὴν φήμην τοῦ Μιὲν-Ἰαοῦν. Μόλις διεδόθη ὅτι νὰ συζευχθῇ ἔμελλε τὴν θυγατέρα ἐνὸς ἐμπόρου πορσελλάνης καὶ καπνοῦ, ὁ βασιλεὺς τοῦ συρμοῦ, ὁ εὐγενῆς, ὁ μεγαλοπρεπῆς, ὁ ἀπαράμιλλος Μιὲν-Ἰαοὺν ἐξεθρονίσθη. Δὲν διέκρινε τις εἰμὴ βλέμματα φιλοσκόμμονα, δὲν ἤκουε τις εἰμὴ λόγους εἰρωνικούς· ἐφαίνετο ὅτι πᾶς τις ἐζήτει νὰ ἐκδικηθῇ κατὰ τῆς δουλείας ἐκείνης, ἣν ἐθελοσίως ἐπὶ τόσα ἔτη ὑπέστη.

Πλὴν ὁ Μιὲν-Ἰαοὺν, ἔμπλεως τῆς εὐτυχίας του, οὐδὲν συνησθάνετο. Ἀναγγεληθέντος τοῦ συμποσίου, ἕκαστος ἐλησμόνει τὰς ἰδίας σκέψεις, ἵνα ἐν τῇ τοῦ συμποσίου αἰθούσῃ ὀρμήσῃ. Εὐρον δ' ἐκεῖ ὅσα αἱ συνδιασκέψεις τοῦ περιωνόμου καθηγητοῦ τῆς Ning-Po, μετὰ τῶν συναδέλφων του,

(α) Συνέχεια ἀπὸ φυλλαδ. 73.

είχον παράξει θυμάματα. Οί συνδαιτημόνες έλαβον πάραυτα και έδοκίμασαν ως γαστρονόμον, ήπαρ χηνών, όστρεα, και μελίπηκτα (conserve) ήτινα ως προεισαγωγικά εις γεύμα σινικόν χρησιμεύουσι. Κατόπιν τούτων ήρχετο ό ζωμός εκ νεοσσών όρνίθων, παρατεθειμένος εις λεπτοτάτην πορσελλάνην. έν τω αί περόναι άς μετεχειρίζοντο ήσαν περιστόλισται εξ άνατολικών μαργαριτών. Άκολούθως παρετέθησαν οί ίχθύς διά καρικευμάτων εξαισίαν έτοιμασμένοι· είτα αί γλώσσαι νησσών, οί μηροί έλάφων της Ταρταρίας, αί όπωραι, (composta) τά πάντα έν άφθονία.

Οί εκλεκτότεροι οίνοι και τά σπανιώτερα έλιξήρια έν άφθονία εκυκλοφόρουν, εις τρόπον ώστε, έν τω τέλει του συμποσίου, ήδύνατό τις να καλέση τους συμπότας πλέον παρα εύδιαθέτους. Μετ' όλίγον αί τέρψεις της μουσικής ήνώθησαν εις τάς ήδονάς της γαστρονομίας, και σύλλογος νέων ψαλμωδών ήρχισε ψάλλων χαριεστάτας μελωδίας, συνηχούμενος γλυκώς υπό των έαυτών *Τάμς-τάμς*. Κατά γενικήν δε παράκλησιν, και άφ' ού πολλάκις άπεποιήθη, ό Μιέν-Ίαούν αυτός έψαλλε στίχους τινας εκ του *Thee-King*, συλλογής ώδών γραφθεισών πρό τεσσάρων χιλιάδων έτών, και μ' όλα ταύτα και την σήμερον τά μάλιστα τιμωμένων.

Η γενική χαρά ήτο εις τό έπακρον και αί άλλεπάλληλοι σπουδαι ήρξαντο διεγείρουσαι την άγαθοεργόν των επιβρόην επί των συνδαιτημόνων, ότε άπαντες εξεπλάγησαν εκ της έμφανίσεως γέροντος έχοντος τό βλέμμα άπνης και άγριον. ήτο ό πατήρ του Μιέν-Ίαούν, ό πρώην επικριτής (l'ex-censore), ό πρώτος σύμβουλος της αυτοκρατορίας. Οί πάντες ήγέθησαν ίνα τον υποδεχθώσιν, άλλ' ούτος παρεκάλεσεν αυτούς όπως μη διαταραχθώσι ποσώς. Καί έν πρώτοις μέν πλησιάζας τους οικειοτάτους, είτα δε στραφείς προς τον *Tching-Wang* εξέφρασεν αυτόν την εύτυχίαν ήν ήσθάνετο βλέπων αυτόν τε και την οικογένειάν του εις την οικίαν του. Παρεκάλεσεν άκολούθως τον υιόν να δικαιολογηθή προς την συναναστροφήν διά την επί τινας στιγμάς αποχώρησίν του εξ αυτής, και να τον άκολουθήσει εις τά δώματά του. Όταν εύρέθησαν μόνοι, ό πρώην επικριτής του κράτους, ούτω προς αυτόν ώμίλησεν

— Γιέ μου, έχετε άμετάθετον ιδέαν να συζευχθώτε ταύτην την νέαν;

— Ναί πάτερ μου, και ούδέν έν τω κόσμω

τό δυνάμενον να με κάμη να πραιτηθώ από ταύτης μου της αποφάσεως, προσέθηκεν ό Μιέν-Ίαούν μεθ' όλης της πεποιθήσεως.

— Ούδέν! Και ή όργή μου, προσείπεν ό πρώην επικριτής του κράτους. — Δέν θέλετε την συζευχή.

Ό Μιέν-Ίαούν έμεινεν ως κεραυνόπληκτος. Δέν προσεδόκα τοιαύτην προσβολήν. Έκλαυσε, έδεήθη, έκραύγασε, κατέστη μανιώδης, έτιλε την κόμην, άλλά πάντα ούδέν κατ' έλάχιστον συνεκίνησαν τον άκαμπτον γεννήτορα.

Ηύχαριστήθη δ' ούτος εξηγών αυτόν τους λόγους τους καθ' όλοκληρίαν άντιτασσομένους εις τοούτο· ότι αυτός, ή ύπερηφάνεια και ή χαρά των *Tsè*, δέν ήδύνατο να συζευχθή θυγατέρα εκ των *Kung*. Ταύτα είπών, έλαβε τον δύστηνον νέον εκ της χειρός, και ώδήγησεν αυτόν εις τον κήπον.

— Φίλοι μου, προσέθηκεν ύψηλοφώνως ό υιός μου μοι εξηγήθη τέως τους λόγους της άκατανοήτου τρέλλας, ήν έμελλε να πράξη· ούτος παραιτείται διά παντός πάσης ιδέας συζεύξεως μετά της μελαγχροίνης θυγατρός των *Kung*.

Ό πρώην επικριτής χειρετήσας, ώδήγησε λίαν εύγενώς μέχρι της θύρας την οικογένειαν του *Tching-Wang*.

Ό σύζυγος και ή σύζυγος έμεινον άμφοτέροι άναίσθητοι.

ΣΤ'.

Ό δυστυχής Μιέν-Ίαούν παρεδόθη εις πάσαν την όρμην της άπελιπίας κλεισθείς έντός του θαλάμου του και ούδένα πλέον θέλων να ίδη. Ούτω δε τουλάχιστον άπέφυγε την λύπην του να ίδη την έρωμένην του δακτυλοδεικνυμένην υπό της κοινής περιφρονήσεως, ούχι μόνον μεταξύ της ύψηλης κοινωνίας, άλλ' έν ταίς μυθιστορημασι και επί αυτού του θεάτρου, ένθα παρεστάθη τό συμβάν τοούτο, γραφέν υπό περιφήμου δραματουργού, υπό τον τίτλον «ή κρίσις του *Τάολι*, ή ή τιμωρηθείσα ματαιότης.»

Τέλος μετά τινας μήνας άπεφάσισε να εξέλθη όπως μάθη τι και παρηγορηθή μετά τινος εκ των φίλων του. Πλήν παράδοξον, πάντες όσους συναπήντα και οίτινες άλλοτε ήσαν περιποιητικοί, και ως είπειν ύποκλινείς αυτού, νυν προσεπειοούντο μη γνωρίζοντες και ούδέν προσβλέποντες αυτόν. Θέλων δε να βεβαιωθή περί της άληθείας, έσταμάτησεν ένά εκείνων των νέων, υπάρξαντα ποτέ στενότατόν του φίλον. Πλήν ούτος βλέμ-

ματι περιφρονητικώ άκοντίζων αυτόν, τω είπεν, ότι, και, έγνώριζε Μιέν-Ίαούν τινα, ποτέ βασιλέα του συρμού, άλλ' ότι αυτός κατέστη μηδέν, κατόπιν του περιστατικού του γέροντος *Tching-Wang* και της θυγατρός του, και έτι, άλλθως, δέν ήδύνατο επί πλέον να συνδικαλέγηται εις τό κοινόν μετά άτομου άπωλέσαντος πάσαν φήμην παρά τη ύψηλή περιωπή. Ό Μιέν-Ίαούν, εκτός έαυτου γενόμενος, συλλαβών τον αυθάδη εκείνον τον ώθησε, είτα μανιώδης ύπέστρεψεν οίκαδε, ένθεν ούδεις πλέον κατώρθωσε να κάμη αυτόν να εξέλθη, έως της ημέρας καθ' ήν άξιοσημείωτον συμβάν χώραν έλαβεν.

Ζ'.

Ό Μιέν-Ίαούν ήφρατισμένος εκ της λύπης εις βαθμόν ώστε και ή ζωή του ήπειλείτο, αίφνης άπεσπάσθη υπό ειδήσεως δεινού περιστατικού συμβάντος εις τον πατέρα του.

Έμαθεν ότι ό πρώην επικριτής άπετόλμησεν, ούδέν ήπτον — φριξάτε! να πτερνισθή επί παρυσία του αυτοκράτορος. Ένεκεν δε τοιαύτης έλλείψεως προς τους άυστηροτάτους νόμους της έθιμοταξίας, όργισθείς ό Μονάρχης διατάξατο ν' αποκεραλίωσιν αυτόν, τά δ' άπειρα αυτού πλούτη έδημεύοντο προς συμφέρον του κράτους. Μείνας ό δύσμοιρος Μιέν-Ίαούν αίφνης όρφανός και δυστυχής, κατεπλήχθη . . . και όμως έν τω μέσω τοιαύτης φυσικωτάτης λύπης λάμψις χαράς έπειλαμψε ένώπιόν του, εις τό εξής σκεπτόμενος ότι άπεκόπτετο πών πρόσκομμα προς κατοχήν της *Tching-Ki-Pi*. Έπιστατήσας αυτοπροσώπως εις την τελετήν της εκφοράς του μακαρίτου, εκλείσθη άκολούθως έντός της οικίας επί έπτά ημέρας.

Παρελθουσών δε τούτων εξήλθε πρώταν τινα ένδεδυμένος ως άπλους εργάτης, και παρουσιάσθη εις τον οίκον *Tching-Wang*, ένθα εύρε μόνον την γραίαν· πλήν αυτη δίκην κεραυνού έπιπεσοϋσα κατ' αυτού δι' επιπληκτικών λόγων, του είπεν, ότι των πραγμάτων λαβόντων άλλην φάσιν, αυτός δέν έπρεπε επί πλέον να συλλογίζηται την νέαν, άφ' ότου κατέστη πτωχός, άτιμάσθη και δέν ήτο πλέον πλούσιος και βασιλεύς του συρμού. Ταύτα είπούσα, ώδήγησεν αυτόν εύγενώς προς την θύραν, και ύποκλινομένη, εκλείσει ταύτην κατά του προσώπου του.

Ό δύστηνος νέος ύπέστρεψεν οίκαδε με τον θάνατον, εις την ψυχήν, ήτο δ' έτοιμος ν' αυτο-

χειρισθώ, ότε εύτυχώς άγγελιοφόρος έρχόμενος παρά του *Tching-Wang* ήγγειλεν αυτόν ότι ούτος κατόπιν των ένθερμοτάτων παρακλήσεων της θυγατρός του, συνεχώρει εις τους νέους να επανιδώσιν εις άπαξ άλλήλους.

Ό Μιέν-Ίαούν, παράφορος εκ της χαράς, έδραμεν εις τάς άγκάλας της *Tching-Ki-Pi*. Επί μακρόν άναμεταξύ των συνώμιλησαν, και άπειρα έσχεδιάσαν σχέδια άφορώντα την ει δυνατόν επιθυμουμένην αυτών ένωσην· άλλ' όμως άπεβρίφθησαν πάντα ως άκατόρθωτα.

Ό Μιέν-Ίαούν ήτο έμπλεος θάρρους και ήρωισμού. Μέχρι μέν τοϋδε ή εκπαίδευσις, ή ύψηλή καταγωγή και τά πλούτη αυτού, είχαν παρποιήσει την μεγαλόψυχον αυτού φύσιν, άλλ' ήδη έπεθύμει να κατασταθή τω έντι μέγας δι' έαυτου και μόνου, ήθελε να επαναποκτήση τά πλούτη και απολαύση μεγαλητέρας φήμης της πρώτης· ταυτοχρόνως δ' επίσης και ή *Tching-Ki-Pi* προσεπάθει να ώφελιμοποιήση τά ίδια της προτερήματα ίνα μη κατωτέρα του έραστοϋ της φανή. Καθότι αυτη εξωγράφει λίαν καλώς, έψαλλε με πολύ πάθος και έγνώριζε την βοτανικήν κάλλιον του περιφήμου βοτανολόγου *Chin-Nang*, του άνακαλύψαντος έν μιᾷ και μόνη ημέρα ύπερ τά εβδομήκοντα ισόβλα φυτά, και τά τούτοις εβδομήκοντα άμοιβαία αντίδοτα.

Η'.

Ούδέποτε πλέον ύπέστρεψεν ό Μιέν-Ίαούν εις τό πατρικόν μέγαρον, ένθα μέχρις ώρας έζησεν, άλλ' ένοικίασε θαλαμόν τινα εις μικράν οικίαν της έμπορικης συνοικίας. Εκεί ήρχισε γραφών στίχους· αί ποιητικά ιδέα ήρξαντο εκρέουσαι της διανοίας του, ταύτας δε επί του χαρτου άντέγραφεν. Η πείρα, αί καρτερήσεις, ό έρωσ, ύπηγόρευον αυτόν τους στίχους, καθ' όλην δε την διάρκειαν της νυκτός, ως και όλόκληρον την επιοϋσαν ήμέραν έγγραφε, χωρίς ποσώς να γευθώ ούδέν να κατακλινηθώ και ούτως έποίησε ποιήμα λαμπρόν.

Έγερθείς λοιπόν, έβρέξατο τά χείλη διά τινων σταγόνων εκ του *Hyson*, ποτου ύπερ κατά τον μέγαν *Kian-Zung* (υπάρξαντα ταυτοχρόνως ποιήτην και αυτοκράτορα) διασκορπίζει και αποδιώκει τά πέντε αίτια των της άνθρωπότητος θλίψεων.

Την δε έπαύριον έδραμε προς εκδότην τινα

διὰ τὸ ποιήμα του. Πάραυτα ἀνεγνώσθη καὶ μετ' ἐνθουσιασμοῦ ὑπεδέχθη. Μετὰ τινος δ' ἡμέρας εἶδε τὸ φῶς τῆς δημοσιεύσεως, ὑπὸ τὸν πέπλον τοῦ ἀνωνύμου, καὶ μ' ὅλα ταῦτα δι' οὐδένα τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως ἦτο μυστήριον.

Ὡς εἶχε προειπεῖ, ὁ Μιὲν-Γαοὺν αὐτὸς, ἡμέραν τινα ἀφιπνίσθη ἐνδοξος, κατόπιν ἐντελοῦς ἐξαμήνου σκότους.

Ἐν ὀλίγοις ἡμέραις τρεῖς ἐξεδόθησαν ἐκδόσεις, τῆς τελευταίας συνακολουθουμένης ὑπὸ βιογραφίας τοῦ συγγραφέως, ἐν ᾗ ἀπεδείκνυτο ὅτι αὐτὸς ἐτύγγανεν ὁ ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς, ὁ τὰ μάλιστα ἀδίκως περιφρονηθεὶς ὑπὸ τῆς κοινῆς γνώμης, καὶ ὅτι τὸ Πεκίνον εἶχεν ἀτιμασθῆ, μὴ γνωρίσαν τὸ μεγαλύτερον δαιμόνιον ὅπερ ἐμπεριείχεν. Ἡ τετάρτη ἐκδοσις ἐστολισμένη ἦτο ὑπὸ τῆς εἰκόνας τοῦ συγγραφέως. Ταχέως δ' ἕκαστος ἐνόησεν ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἦτο τὸ ποίημα ἢ ἡ διήγησις τῶν περιπετειῶν του, γεγραμμένης εἰς θεῖους στίχους, ὅπερ ἠύξησεν ἐτι τὴν δημοτικότητα τοῦ ἔργου, ἕνεκα τοῦ ὁποίου ἐν διαστήματι μηνὸς ἐξηντλήθησαν ἐκδόσεις δέκα. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ αὐτοκράτωρ ἠθέλησε ν' ἀναγνώσῃ τὸ ἀριστοῦργημα ἐκεῖνο. Ἐπὶ τοσοῦτο δ' εὐχαριστήθη, ὥστε ἐπεθύμει νὰ τῷ παρουσιασθῇ ὁ συγγραφεὺς, δώσας εἰς τιμὴν αὐτοῦ μεγάλην ἑορτήν.

Ταῦτα μαθοῦσα ἡ γραῖα Tou-Che-Yan, ἐμάνη ἐκ τοῦ θυμοῦ.

Μεγαλοπρεπῆς ὑπῆρξεν ἡ ἑορτὴ, ἧς τινος ἥρωος ἐγένετο ὁ Μιὲν-Γαοὺν. Οἱ εὐγενεῖς πάντες, οἱ ἰσχυρότεροι τῆς αὐλῆς πάντες ἐπλήρουν αὐτὸν φιλοφρονήσεων, ἀλλ' οὗτος εἰς οὐδὲν ἐλογίζετο αὐτοῦς, διατηρῶν μετριοφροσύνην, ὥστε, ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος αὐτοῦ μέχρι τοῦ τελευταίου τῶν αὐλικῶν, οἱ πάντες ἔμεινον ἔκπληκτοι.

Περὶ τὸ τέλος τῆς ἑορτῆς, ὁ αὐτοκράτωρ κατεδέχθη νὰ ἐρωτήσῃ τὸν Μιὲν-Γαοὺν τίνι τρόπῳ ἠδύνετο ν' ἀποδείξῃ αὐτῷ τὴν εὐχαριστήσιν του διὰ τὴν θαυμαστὴν ἀγγίνοιαν τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἀναδειχθεῖσαν ἐν τῷ ἀπαρμύμῳ αὐτοῦ ποιήματι.

« Τίς τοῦ οὐρανοῦ, προσέθηκεν ὁ Μιὲν-Γαοὺν, παραχώρησόν μοι τὴν χεῖρα τῆς ὥραίας Tching-Ki-Pi. Ἴδου ἡ μόνη μου φιλοδοξία. » Ἐκπληχθεὶς, ὁ αὐτοκράτωρ, ἐκ τῆς μετριοφροσύνης τοῦ νέου, εἰς ὃν ἐθελοσπίως ἠθέλε δώσει διὰ σύζυγον μίαν τῶν ἰδίων του θυγατέρων, δὲν ἠδυνήθη εἰμὴ νὰ εἰσακούσῃ τῆς δεήσεώς του.

Θ'.

Ἡ οἰκία τοῦ Μιὲν-Γαοὺν καὶ τῆς Tching-

Ki-Pi, τυγχάνει μετρία κειμένη ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Πέι-Χό. Ἐν αὐτῇ ἡ πολυτέλεια δὲν ἔχει εἰσοδὸν βασιλευεῖ ἡ μεγαλητέρα κοσμιότης. Οὐδεὶς ἄλλος θόρυθος ἀκούεται εἰμὴ τὸ ἄσμα τῶν πτηνῶν καὶ ὁ μορμυρισμὸς τῶν ὑδάτων. Ἡ θύρα αὐτῶν ἀνοίγεται μόνον ἐνώπιον τῶν τιμίων καὶ κλείεται πρὸ τῶν πονηρῶν ἢ ἀγνωστῶν ἀρετῇ ὀδηγὸς τῶν πράξεων των ὑπάρχει, ἡ δόξα δι' αὐτοῦς οὐχὶ θελκτικώτερα τοῦ πλοῦτου, οὐδεμίαν κοσμικὴν ἠδονὴν ὑπάρχει δι' αὐτούς· μόνη αὐτῶν ἐπιθυμία εἶναι ν' ἀπολαμβάνωσιν ἐν εἰρήνῃ τῆς ἀναπαύσεως καὶ τῆς μονιμότητος. Δὲν γνωρίζουσι τί ἐστὶν ἡ διχόνοια, ζῶσιν ὡς ἐν ἰδανικῷ κόσμῳ, ἐν εἰρήνῃ δὲ περιμένουσι τὴν τελευταίαν ὥραν καὶ τὴν αἰώνιον ἀνάπαυσιν, ἀφ' οὗ ζήσωσι — πρᾶγμα σπανιώτατον — ὁ εἶς διὰ τὸν ἕτερον ἐν τούτῳ τῷ γήινῳ κόσμῳ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ι. ΠΑΠΗΖΟΓΛΟΥ.

ΟΠΟΙΑ ΤΙΣ ΕΙΝΑΙ Η ΑΜΕΡΙΚΗ

ἡ

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΤΟΥ ΜΑΡΚΕΛΛΟΥ ΜΠΟΝΩ. (I)

Τοῦ Νεοβοράκου αἱ διάφοροι συνοικίαι παρέχουσι εἰς τὸν θεατὴν, ὡς καὶ τῶν ἄλλων μεγαλοπόλεων, περιέργους ἀντιθέσεις· οὕτω, φερ' εἰπεῖν, ἡ Wall street ἀντιπροσωπεύει τὸ ἄκρον ἄκρον τῆς ἐνεργητικότητος τοῦ ἀμερικανικοῦ ἐμπορίου. Ἐν αὐτῇ κατοικοῦσιν οἱ τραπεζίται καὶ οἱ ἀργυραμοιβοὶ τοῦ συναλλακτηρίου (Bourse), ὑπὸ τοὺς θόλους τοῦ ὁποίου ἐκυοφορήθησαν καὶ κατόπιν ἐξετελέσθησαν τσαῦται καὶ τοιαῦται γιγαντιαῖαι ἐπιχειρήσεις· εἰς δὲ τὴν Nassan street βλέπει τις ἐναργεστάτην μεταβολὴν εἰς τὴν ἐμπορικὴν ταύτην ὄψιν τοῦ Νεοβοράκου, πρὸς τὸ ὁποῖον μόνον τὸ Λονδίνον ὁμοιάζει.

Συνελόντι εἰπεῖν τὸ Νεοβοράκον, ἡ νέα αὕτη ἀμερικανικὴ Βαβυλὼν, διαιρεῖται εἰς δύο κοινωνικὰς ζώνας τὴν τοῦ Bowery καὶ τὴν τοῦ Broadway χωρίζομένας ἀπ' ἀλλήλων διὰ τοῦ Canal-street· τούτων δὲ ἡ μὲν πρώτη εἶναι τῶν χειρωνάκτων, ἡ δὲ δευτέρα τῶν εὐγενῶν. Περὶ τὸ Union-Square καὶ Madison-Square, ἰδίως δὲ εἰς τὴν πέμπτην πάροdon ἀναφαίνεται ὁ πλοῦτος, οἱ κομψοὶ καὶ μεγαλοπρεπεῖς οἴκοι τοῦ Νεοβοράκου. Ἐκεῖ ἐντὸς μεγάρων ὄντως ἡγεμονικῶν ζῶσιν

(4) Συνέχεια ἀπὸ φυλλαδ. 73.

ἢ ἔζησαν οἱ ἡγεμόνες τοῦ ἀργυρίου, ἐν οἷς καταλογιστέος καὶ ὁ δόκτωρ Townsend ὁ φημισθεὶς διὰ τῆς εὐρέσεως τῆς σα λ σ α κ α ρ ῖ λ ι α ς. Ὁ πονηρότατος οὗτος ἰατρός, ἐποφελθεὶς ἐκ τῆς ὑπὲρ τῶν ἀσθενῶν ἐξαιρέσεως τοῦ περὶ ἐγκρατείας νόμου, ἰσχύοντος εἰς πόλλας Ἀμερικανικὰς πόλεις καὶ ἀπαγορεύοντος αὐστηρῶς τὴν χρῆσιν τῶν μεθυστικῶν ποτῶν, κατεσκεύασε καθαρτικὸν δῆθεν τοῦ αἵματος, ἀναμίξας ἀφέψημα σμίλακος μετ' ἀρκετῆς ποσότητος ἑκακῆς ἀρίστης ποιότητος. Καὶ ἴδου μέγα θαῦμα! οἱ τῶς εὐρωστώτατοι καὶ ὑγιέστατοι ἄνδρες οἱ κατοικοῦντες εἰς πόλεις, ἐνθα ἀπηγορεύετο ἡ χρῆσις τῆς ἑκακῆς, διὰ μιᾶς ἤρχισαν παραπονούμενοι κατὰ τῆς υἱείας των καὶ λαμβάνοντες μεγάλας δόσεις σαλσαπαρίλιας! Τοσαύτη δὲ κατανάλωσις ἐν βραχεῖ χρόνῳ ἐγένετο, ὥστε ὁ ὀξύνοος ἰατρός διὰ τῆς παπουργίας του ταύτης ἐσυναξε μεγαλώτατα κέρδη.

Τὸ μεσημβρινὸν μέρος τῆς πόλεως ἔνθα τὸ παλαιὸν ἄστυ, εἶναι ἄσχημον, αἱ ὁδοὶ στεναὶ, ὀφιοειδεῖς καὶ ἀκάθαρτοι· τὸ δὲ πρὸς βορρᾶν, ἔνθα ἡ νέα πόλις, ἔχει ὁδοὺς εὐθείας, καθαρὰς εὐρείας καὶ ὀρθογωνίως διατεταμένους. Περιέργον ὅμως εἶναι ὅτι τοιαύτη ὥραία πόλις δὲν ἔχει, κυρίως εἰπεῖν, οὐδὲ ἓνα περίπατον, ὥστε οἱ Νεοβορακινοὶ κατὰ τὰς ὥρας τοῦ καύσωνος, ἀναγκάζονται νὰ μεταβιῶσιν εἰς τὸ ἐν Brooklyn κοιμητήριον τοῦ Greenwood διὰ νὰ ἀναπνεύσωσι καθαρὸν καὶ ζωογόνον ἀέρα. Ἀλλ' ὁμολογητέον ὅτι τὸ ἄστυ τοῦτο τῶν νεκρῶν εἶναι, ἕνεκα τῆς τερπνότητός του, τὸ μᾶλλον ἐπιζήσαν μέρος παρὰ τοῖς ζῶσι. Τὸ Greenwood εἶναι τῶντι κῆπος λαμπρότατος, ἀνθηρὸς, χλοώδης, κομψότατος, ὅθεν βλέπει τις ὀλόκληρον τὸν ὄρμον, καὶ τὸ ἀχνὸν πέλαγος ἔχει δι' ὀρίζοντα.

Ἐν τῷ νεκροταφίῳ τούτῳ μήτηρ δύσμοιρος, ἡ γαλλίς Κάντα ἀνήγειρεν ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς θυγατρὸς τῆς λαμπρῶν κηνοσωλείων ἀναγλύφους κηκοσμημένον, δαπανήσασα πρὸς τοῦτο πενήκοντα περίπου χιλιάδας φράγκων. Ἡ θυγάτηρ τῆς δυστήνου ταύτης μητρός ἦτο δεκαεπταετής, περικαλλῆς ὡς ἄγγελος ἀθάνατος ὡς τὰ χερουβεὶμ καὶ εἶχε πρὸς τούτοις σπανίαν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν μορφωθείσαν ἐπὶ ἐδραίας βάσεως αὐστηρᾶς ἀγωγῆς· ἐν ἐνὶ λόγῳ ἦτο πλάσμα καθ' ὅλα ἀξιολόγητον. Ἐν μιᾷ λοιπὸν τῶν ἡμερῶν προσκαλεῖται εἰς τινὰ συναναστροφὴν καὶ αὐτὴ μὲν ἀρνεῖται ἢ δὲ μήτηρ τῆς τὴν παραινέει πολὺ νὰ ὑπάγῃ τελευταίον καταπέθεται καὶ τὴν ἐνάτην ὥραν

τῆς ἐσπέρας ἔρχεται ὁ πατὴρ τῆς διὰ νὰ τὴν παραλάβῃ. Ὁ καλλωπισμὸς αὐτῆς εἰς τὸν ὁποῖον ἐπανθεῖ ἡ χάρις καὶ ἡ ἀβρότης τὴν ἀναδεικνύει ὑπέρποτε ὠραιότεραν· εἶναι καθ' ὅλα ἐτοιμῆ, καὶ ὅμως προσπαθεῖ καὶ πάλιν νὰ λάβῃ τὴν ἀδειαν παρὰ τῆς μητρός τῆς ἵνα μὴ ἐξέλθῃ.

— Περιέργον πρᾶγμα, μῆτέρ μου, δὲν αἰσθάνομαι διαθέσειν διὰ νὰ ὑπάγω εἰς αὐτὸν τὸν χορὸν.

— Ὄχι, κόρη μου, δὲν ἀρμόζει, διότι ὑπεσχέθης, οἱ οἰκοδεσπότης σὲ περιμένουν καὶ, ἀφοῦ μάλιστα ἦλθε καὶ ὁ πατὴρ σου διὰ νὰ σὲ συνοδεύσῃ, πρέπει νὰ ὑπάγῃς.

— Ἄς ἦναι, μῆτέρ μου, ἐπειδὴ τὸ ἀπαιτεῖτε θὰ ὑπάγω· ἀλλὰ θὰ ὑπάγω στατικῶς, σὰς τὸ ὄμολογῶ.

Μετ' ὀλίγον ἡ νεῆπις ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄχημα. Ὡς εἶπομεν ἀνωτέρω ἦτο τότε ὥρα σχεδὸν ἐνάτη τὴν ἐνάτην λοιπὸν καὶ ἡμίσειαν, ὅχι βραδύτερον, ἐπανεφρον εἰς τὴν κ. Κάντα τὴν θυγατέρα τῆς νεκρᾶν.

Ἴδου τί συνέβη.

Ὁ κύριος Κάντα σκοπεύωννὰ συμπαράλαβῃ καθ' ὅδον καὶ μίαν ἄλλην νεάνιδαν, ἄφησε τὴν θυγατέρα του μόνην ἐντὸς τοῦ ὄχηματος καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νέας· ἀλλὰ μόλις αὐτὸς ἀνέβη τὴν κλίμακα, ὁ ἵππος τοῦ ὄχηματος ἐξαίφνης ἀπέρχεται καλπάζων. Ὁ ἡνίοχος προσπαθεῖ νὰ τὸν ἀναχατίσῃ ἀλλ' ἐκεῖνος ἀφηνιάσας τρέχει ὡς μακινόμενος, πᾶν τὸ προστυχὸν ἀνατρέπων. Τότε ἡ δεσποινὴς Κάντα ὅλην περίτρομος γενομένη, ἀνοίγει τὸ θυρίδιον τῆς ἀμάξης καὶ ἐλπίζουσα νὰ σωθῇ πηδᾶ κατὰ γῆς· ἀλλὰ τὸ πῆδημα αὐτὸ ὑπῆρξε θανατηφόρον διότι ἐν τῇ πτώσει ἐθλάσθη ἡ σπονδιλικὴ στήλη καὶ ὁ θάνατος ἐπῆλθεν ἀκαριαῖος. Ἐν τούτοις ὁ ἵππος ἀναχατίσθη καὶ ὁ ἀμαξηλάτης ἀγνοῶν τὸ τραγικὸν συμβῆν, ὠδήγησε τὸ ὄχημα ἡσύχως εἰς τὴν προτέραν του θέσιν.

Μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων λεπτῶν τῆς ὥρας ὁ κ. Κάντα συνοδεύων τὴν φίλην τῆς θυγατρὸς του νεάνιδαν ἀνοίγει τὸ θυρίδιον τοῦ ὄχηματος διὰ νὰ εἰσελθῶσι καὶ βλέπει αὐτὸ κενόν.

Ἦτο σκότος καὶ κατέπιπτε χιὼν· ἀνάπτουσι λαμπάδας καὶ ἀνακαλύπτουσι τὸ σῶμα τῆς ἀτυχοῦς νεάνιδος ἐκτάδην κείμενον ἐν μέσῳ τοῦ λιθοστρώτου!

Δέκα παρῆλθον ἔκτοτε ἔτη καὶ ὅμως οἱ Νεοβορακινοὶ ἀναπολοῦσι πάντοτε μετὰ ἀλγεινῆς συγκινήσεως τὸ λυπηρὸν αὐτὸ συμβῆν.

Ἐν ἐκ τῶν ἀναγλύφων τοῦ μνημείου περιστερᾶ

τὴν στιγμήν καθ' ἣν ἡ νέα κόρη πίπτει νεκρά ἐπὶ τοῦ χιονοσκεπῆς λιθοστρώτου.

Εἰς τὸ προάστειον ἐν ᾧ κεῖται τὸ κοιμητήριον τοῦ Greenwood, ὑπάρχει ὄπλοστάσιον ἔχει εὐκαταφρόνητον καὶ ἐν ἀρκετὰ ἀήδεις ναυτικὸν μουσεῖον, ἐντὸς τοῦ οὐρανοῦ εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰκόνες ἐλεεινοτάτων ζωγράφων. Ἡ Ἀμερικὴ ἀπέκτησε μὲν ἀγαλματοποιὸν διάσημον τὸν POWERS ἔργον τοῦ οὐρανοῦ εἶναι ἡ *Ελληνικὴ δούλη*, ἀλλὰ ζωγράφον ἀξίον τοιαύτης προσηγορίας εἰσέτι δὲν εἶδε.

Ἐν τούτοις ἀπεφασίσαμεν, ἐπειδὴ πλέον ἐγνωρίσαμεν ἀρκούντως τὸ Νεοβόρακον ὡς ἀπλοῖ περιηγηταί, νὰ ἐλτείνωμεν τὰς ἐκδρομάς μας πορρωτέρω.

— Ἀρθούρος, εἶπεν ὁ ταγματάρχης πρὸς τὸν ἀκάματον ὁδηγόν, τώρα δὲ καὶ φίλον ἀμφοτέρων ἡμῶν, αὐριον ἀναχωροῦμεν. Εἶπέ μοι λοιπὸν ἀν ἐτελείωσες τὰς σκέψεις σου καὶ ἀν ἀπεφάσισες νὰ μᾶς συνοδεύσῃς εἰς τὰς ἐν Ἀμερικῇ περιηγήσεις μας, καὶ νὰ συμμερισθῇς τὰς ἐνδεχομένας αὐτῶν περιπετείας.

— Ὁχι, ἀπεκρίθη ὁ Ἀρθούρος.

— Πῶς ὄχι! ἀκόμη δὲν ἐσκέφθης ἐντελῶς;

— Ἀκόμη.

— Ὅπερ ἐστὶ δὲν θέλεις νὰ μᾶς συνοδεύσῃς;

— Τούναντιον, ὑπέλαθεν ὁ Ἀρθούρος, θὰ σὰς συνοδεύσω πανταχοῦ.

— Ἀπεφάσισας λοιπὸν νὰ παραδεχθῇς τὰς προτάσεις μου;

Ὁχι, ταγματάρχα, ἀλλ' ἰδοὺ τί συνέβη. Χθὲς, βλέπων ὅτι διὰ τῶν σκέψεών μου δὲν θὰ ἔλθω εἰς κἀνὲν συμπέρασμα, ἀνέλαβον τὴν ἐξῆς ἀντίθετον ἀπόφασιν, «ἐωσοῦ δεχθῆς ἢ ἀποποιηθῆς, εἶπον εἰς ἐμὲ αὐτόν, τὰς τόσον φιλόφρονας προτάσεις τοῦ ταγματάρχου ὅστις ἐν μόνον ἐλάττωμα ἴσως ἔχει, ὅτι δηλαδὴ σκοπεύει λίαν ταχέως καὶ λίαν εὐστόχως, συνόδευσέ τον. Ἐὰν δὲ κατόπιν, ἀφοῦ συσκεφθῆς μὲ τὸν ἑαυτόν σου εὐρῆς ὅτι εἶναι προτιμότερον, ἐπ' ἐλπίδι νὰ συλλάβῃς τὸν κακοῦργον συνεταῖρόν σου, νὰ ἔλθῃς εἰς Νεοβόρακον, τότε ζητεῖς συγγνώμην ἀπὸ τὸν σὶρ Ἰάκωβον καὶ ἐπανέρχῃσαι.» Ἰδοὺ πῶς ἀπεφάσισα, ἀν καὶ δὲν παραδέχομαι τὰς προτάσεις σας, νὰ σὰς συνοδεύσω ἀφοῦ τὸ ἐπιθυμεῖτε.

Γελάσαντες οὐκ ὀλίγον διὰ τὴν ἀναποφάσιστον ἀπόφασιν τοῦ καθ' ὑπερβολὴν ἀμφιβόλου Ἀρθούρου, ἐπεδόθημεν εἰς τὴν παρασκευὴν τῶν τῆς ἀναχωρήσεώς μας ἀπεφασίσθη δὲ νὰ μεταβῶμεν

εἰς τὴν Καναδικὴν διαπλέοντες τὸν Οὐδσωνα, ὅστις διὰ τὸ μεγαλοπρεπὲς καὶ ποικίλον τῶν πανοραμάτων αὐτοῦ δικαίως συγκρίνεται πρὸς τὸν Ῥήνον.

Η΄.

Δὲν ὑπάρχουσι ἀτμόπλοια ὠραιότερα, μεγαλοπρεπέστερα καὶ ἀνετώτερα τῶν διαπλεόντων τὸν Οὐδσωνα. Εἶναι ὄντως πλωτὰ ἀνάτορα φωτιζόμενα τὴν νύκτα διὰ τοῦ γὰζ, καὶ μεταφέροντάς τε ἀπὸ τοῦ Νεοβόρακου εἰς Ἀλβάνην ἀπέχουσαν 150 μίλλια ἀντὶ πέντε μόνον φράγων ἐντὸς ὀκτῶ ἢ ἐννέα ὥρων. Κατὰ τὴν στιγμήν τοῦ ἀπόπλου τὸ θέαμα εἶναι ἐξαιρετικόν. Τὸ κατὰστρωμα δηλαδὴ τοῦ πλοίου καὶ οἱ περιζάνοντες αὐτὸ πλατεῖς ἐξώσται πληροῦνται τακτικῶς ὑπὸ τετρακοσίων ἢ πεντακοσίων ἐπιβατῶν ἀποχαιρετῶντων εὐθύμως τοὺς ἐπὶ τῆς προκυμαίας φίλους, οἵτινες ἀναγκάζονται ὑπὸ τῶν ὑποθέσεων τῶν νὰ μένωσιν εἰς Νεοβόρακον. Σημεῖον δὲ δοθέντος τὸ πλοῖον, ὡς κύκνος κολοσσαῖος, οὐτινος ἔχει καὶ τὴν χάριν καὶ τὴν ἄσπιδον λευκότητά, ἀπομακρύνεται, κατ' ἀρχὰς μὲν βραδέως, ἐμμέτρως δὲ καὶ μετὰ προσφιλῆς τύπτου τὴν θάλασσαν διὰ τῶν μεγάλων καὶ σιδηρῶν αὐτοῦ πτερύγων, ἐωσοῦ ἢ κινήσει ἐπιταχύνεται, καὶ τότε πλέον ὀλισθαίνει ὡς φάσμα ἐπὶ τοῦ ὠραίου καὶ βαθυρρεῖθρου ποταμοῦ, διανύον δεκαεξὶ ἕως εἰκοσι μίλλια ἀνὰ πᾶσαν ὥραν. Ἐκατέρωθεν τοῦ ποταμοῦ πολλοὶ περιέργοι παρατηροῦσι διὰ τηλεσκοπίου τὴν διάβασιν τοῦ ἀτμοπλοίου, τοῦ οὐρανοῦ ἢ πρῶρα μετὰ τοσαύτης ὀρυκτῆς διασχίζει τὸ ὕδωρ, ὥστε σχηματίζει στήλην ὑδάτινον ὑψηλὴν ἕως ὀκτῶ ἢ δέκα μέτρα. Θὰ ἔλεγέ τις ὅτι εἶναι ὁ λαμπαδοφόρος ὁδηγὸς τῆς νηχομένης ἐκεῖνης νόμφης.

Εἴπομεν ἀνωτέρω ὅτι θέλουσι τινες τὸν Οὐδσωνα ἐφάμιλλον τοῦ Ῥήνου· ἄλλοι τινες ὅμως εὐρωπαϊοὶ λέγουσι ὅτι ὁ ἔπαινος εἶναι ὑπερβολικὸς καὶ ὅτι παρέχει μὲν καὶ ὁ Οὐδσων ποικιλίαν θεάματος καὶ πολλὴν τῆς φύσεως καλλονὴν, ἀλλὰ λείπουσιν ἀπὸ αὐτὸν τὰ μεσαιωνικὰ λείψανα, τὰ ὁποῖα βλέπομεν εἰς τὸν Ῥήνον, καὶ τὰ φρουδαλικά ἐκεῖνα ἐρείπια, τῶν ὁποίων ἡ θεὰ ἀναπολεῖ τοσαῦτα ἐρωτικά καὶ τραγικά γεγονότα. Εἰς τούτους ὅμως ἡμεῖς ἀποκρινόμεθα ὅτι ἡ Ἀμερικὴ εἶναι χώρα νέα καὶ ἡ ἱστορία αὐτῆς δὲν συνέχεται τῶν μετ' ἐρείπιων, οὐδὲ διήλθεν ἐπ' αὐτῆς ὁ ζοφερός καὶ στυγερός φρουδαλισμός. Ὁ νέος κόσμος τέκνον ὦν τοῦ παλαιοῦ, ἔλαβεν ἐκ

τῆς Εὐρώπης τὴν πρόοδον καὶ τὸν πολιτισμὸν τὰ ὁποῖα εἰς ἐκεῖνο τὸ ἡμισφαίριον ἀνεβλάστησαν μετὰ πολλοὺς ἀγῶνας καὶ ἀπύγασαν ὡς ἡ αὐγὴ λαμπρῆς ἡμέρας μετὰ τὰς μακρὰς καὶ σκοτεινὰς νύκτας τοῦ μεσαιῶνος.

Καὶ καὶ μὲν ὁ Οὐδσων δὲν μαρτυρεῖ ἰπποτικὴν πράξιν, ἀναπολεῖ ὅμως τοὺς τεραστίους πνευματικούς ἀγῶνας τοῦ Φούλτωνος, ὅστις ἐδάμασε τὴν οἰκουμένην διὰ τῆς εὐφυστέρως τῶν ἐφευρέσεων, τῆς ἀτμοπλοίας. Τίς περιηγητὴς δὲν συνεκινήθη διαπλέον τὰ ὕδατα ταῦτα, ἐνθα πρῶτος ὁ Φούλτωνος, ὑπερνηκῆσας τὰς ἀντενεργείας τῶν ἀνοήτων ἢ τῶν φθονούτων καὶ ἀπιστούντων εἰς τὰ ἔργα του, ἐπέβη ἐπὶ τοῦ πρώτου ἀτμοπλοίου καὶ ἀπέδειξεν ἀριδίῳ τὸ ἀληθές τῆς ἐφευρέσεώς του! Τὸ πρῶτον τῶντι πείραμα τῆς εἰς τὴν ναυτιλίαν ἐφαρμογῆς τοῦ ἀτμοῦ ἐγένετο εἰς τὸν Οὐδσωνα ἀπὸ Νεοβόρακου μέχρις Ἀλβάνης, καὶ παρατηρήσαμεν μετὰ μεγάλης συγκινήσεως τὸ μέρος ἐνθα καθαυτὸ ἐγένετο ἡ πρώτη περιστροφή τῶν τροχῶν τοῦ πλοίου, τοῦ οὐρανοῦ ἢ ἀκαταλόγητος ἐπιβροῆ ἐπέπρωτο νὰ ἐπενεργήσῃ τοσοῦτον δραστηρίως ἐπὶ τοῦ μέλλοντος ὀλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος.

Ὅποια ἡμέρα ἐκεῖνη, καθ' ἣν ὁ Φούλτωνος ἔκαμε τὸ πείραμα τοῦτο ἐνώπιον ὀλοκλήρου τοῦ λαοῦ τοῦ Νεοβόρακου συρρέουσας ἐπὶ τῆς προκυμαίας! Ταύτης ἐφάμιλλος ἄλλη δὲν ὑπάρχει ἐκτὸς ἐκεῖνης καθ' ἣν ὁ Γουτεμβέργης ἐξέδωκεν ἐκ τοῦ τυπογραφείου του τὸ πρῶτον ἐντυπον βιβλίον, τὴν περιφήμον παλαιὰν διαθήκην.

Αἱ περιπέτειαι τῆς ἀξιωματικῆς ἐκεῖνης ἡμέρας ἐξιστορήθησαν ἐν αὐτογράφῳ ἐπιστολῇ τοῦ Φούλτωνος πρὸς τινὰ τῶν φίλων σου.

«Ὅτε κατὰ πρῶτον ἐπεχείρησα, λέγει ὁ ἐφευρετὴς, τὴν ναυπήγησιν τοῦ πρώτου μου ἀτμοπλοίου, ὁ λαὸς τοῦ Νεοβόρακου ἐθεώρησε τὸ σκεδιδόν μου μετ' ἀδιφορίας καὶ ψυχρότητος, καὶ τινες μὲν ἐκ τῶν σοφωτέρων ἐπιστημόνων μὲ ἐκάλεσαν φαντασιόσκοπον, ἄλλοι δὲ ἀσυστόλως μὲ ἐξύβρισαν ὡς ἀγύρτην. Μόνοι οἱ φίλοι μου μὲ ἐνεψύχουν ἀν καὶ ἐφαίνοντο δυσπιστοῦντες κἀπὼς καὶ αὐτοί, διότι ἤκουον μὲν μεθ' ὑπομονῆς τὰς ἐξηγήσεις μου, ἀλλὰ μὲ τρόπον ἀπρόσεκτον δηλοῦντα ὅτι οἱ λόγοι μου οὐδὲν κατέπειθον αὐτούς. Συνεχῶς ἀνεμιγνύομαι μετὰ τοῦ καθ' ὁδὸν συνομιλοῦντος λαοῦ, καὶ ἐκεῖ ἤκουον τὰς διαφορὰς περὶ τοῦ ἀτμοπλοίου μου γνώμας. Καὶ τινες μὲν ἠρώτων ἀλλήλους ἀν δύναται σπουδαίως νὰ

χρησιμεύσῃ ἡ νέα αὕτη καὶ ἀλλόκοτος μηχανὴ εἰς ἄλλο τί παρὰ εἰς διασκεδάσιν τῶν ἀέργων, ἄλλοι δὲ ἐλάλουν περὶ αὐτῆς μετὰ περιφρονησεως· πολλοὶ τὴν ἐχλεύαζον καὶ ὅλοι ἐν γενεῖ ὠνόμαζον τὴν ἐφεύρεσίν μου ἐξημένης φαντασίας ἀποκύημα. Μεθ' ὅλα ταῦτα τὸ πλοῖόν μου ἐναυπηγήθη, ἐφθασε δὲ καὶ ἡ ἡμέρα τῆς ἀποπείρας. Φαντάσθητι ὅπως ἐπαλλεν ἡ καρδία μου! Παρεκάλεσα πολλοὺς τῶν φίλων μου νὰ μὲ συνοδεύσωσιν ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου διὰ νὰ παρασταθῶσιν ὡς μάρτυρες τῆς ἐπιτυχίας τοῦ πρώτου μου ἀπόπλου. Καὶ οἱ πλείστοι μὲν ἐδέχθησαν, ἀλλ' ἔβλεπον φανερά ὅτι ἐδέχθησαν μόνον χάριν φιλίας καὶ ὅτι μετὰ δυσαρεσκείας ἀπεφάσισαν νὰ συμμερισθῶσιν τὴν ἀποτυχίαν μου, διότι οὐδ' ἐφαντάσθησαν κἀν ὅτι ἐμελλον νὰ θριαμβεύσω. Καὶ ἐκεῖνοι μὲν ἀμφέβαλλον περὶ τῆς ἐπιτυχίας, ἔχοντες εὐλόγους ὁπωσοῦν ἀφορμάς, διότι καὶ ἡ μηχανὴ ἦτο νέα καὶ πολλὰ αὐτῆς μέρη κατεσκευάσθησαν ὑπὸ ἐργατῶν ἐντελῶς ἀπείρων περὶ τὰ τοιαῦτα, ἐπομένως ὑπῆρχε φόβος ἀποτυχίας· ἐγὼ ὅμως εἶχον μεγίστην πεποίθησιν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου.

Ἦλθεν ἐν τούτοις ἡ ὥρα, καθ' ἣν ἔπρεπε νὰ δοθῇ ἡ διαταγὴ τοῦ ἀπόπλου. Οἱ φίλοι μου ἦσαν συνηγμένοι ἐπὶ τοῦ κατασρώματος ἀθημονοῦντες, φοβούμενοι καὶ σιγῶντες καὶ εἰς τὰ πρόσωπά των ἐφαίνετο οὕτως εἶπειν ἐξωγραφισμένη ἡ λύπη, ἐγὼ δὲ βλέπων αὐτοὺς μετενόησα σχεδὸν ὅτι ἐπεχείρησα τοιοῦτον ἔργον· ἄμα ὅμως ἔδωσα τὸ σημεῖον τῆς κινήσεως τοῦ πλοίου, ἀνέλαβον ἐξ ὀλοκλήρου τὸ θάρρος.

«Τὸ πλοῖον τῶντι ἐκινήθη, ἀλλὰ μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων στιγμῶν διὰ μιᾶς ἐστάθη.

«Τότε τὸ πλῆθος τὸ ὁποῖον ἕως τότε εἰσῆγα ἤρχισε νὰ ψιθυρίζῃ, καὶ ἤκουσα τοιοῦτους ὡς ἐγγιστα λόγους «Σὰς τὸ εἶπον ἐγὼ ὅτι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἶναι φρενοβλαβής!» Ἡ στιγμή ἐκεῖνη ἦτο στιγμή τρομερὰ, στιγμή κρίσιμος. Ἀποταθῆς τότε πρὸς τὸν λαὸν ἐζήτησα τὸν λόγον, γενομένης δὲ σιωπῆς «Γνωρίζω, εἶπον, τὸ αἷτιον τῆς αἰφνιδίας στάσεως, καὶ ἐὰν μοι παραχωρήσῃτε ἡμῶνρον προθεσίαν ὑπόσχομαι νὰ ἐξακολουθήσω τὸν πλοῦν ὑπὸ τὸν ὕρον, ἀν ἀποτύχω, νὰ παραιτηθῶ διὰ παντὸς τῆς ἐπιχειρήσεώς μου.» Ἡ προθεσίμια μοὶ παραχωρήθη. Ὅθεν καταβὰς εἰς τὴν μηχανὴν ἀνεκάλυψα ἀμέσως ὅτι ἡ στάσις αὐτῆς προήλθεν ἐκ τῆς κακῆς προσαρμογῆς δύο σιδηρῶν. Ἐγένετο λοιπὸν ταχέως ἡ

διόρθωσις τὸ ἀτμόπλοιο ἐκινήθη πάλιν καὶ ἐφθασε τέλος πάντων εἰς Ἀλβάνην! . . . Οὐχ ἥττον ἢ ἐπιμονὴ τοῦ λαοῦ καὶ πρὸ πάντων τῶν ἐπιστημόνων δὲν ἔπαυσε μὴ δυνάμενοι δὲ ν' ἀρνηθῶσιν ὅτι τὸ ἀτμόπλοιο μου ἐπλευσεν ἐκ Νεοβοράκου εἰς Ἀλβάνην, διετίνοντο ὅτι δὲν θὰ δυνηθῆ καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ. Μεταξὺ δὲ ὄλων τῶν ἄλλων ἀντιλογιῶν ἐτέθη καὶ τὸ ἐξῆς ζήτημα: Εἰς τί ἄρ' ἔτι θὰ ὠφελήσῃ τοιοῦτον πλοῖον; . . .»

Φρικτὰ τις ἀναλογιζόμενος ὁπόσους κινδύνους διέτρεξε τὸ πείραμα τοῦτο τοῦ Φούλτωνος καὶ μάλιστα ὅτι ἂν δὲν παρεχωρεῖτο ὑπὸ τῶν ἀντιπρακτόνων ἢ ἡμίωρος προθεσμία, ἤθελεν ἴσως διὰ παντὸς παραδοθῆ εἰς λήθη ἢ ἐφεύρεσις.

Τὸ δὲ περιεργότερον εἶναι ὅτι πολλοὶ ἐπιστήμονες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, παραδεχόμενοι ἀφ' ἐνὸς ὡς πιθανὴν τὴν χρῆσιν τοῦ ἀτμοῦ εἰς τὸν ἐν ταῖς ποταμοῖς πλοῦν, ἐνῶ ἤδη ἑκατοντάδες ἀτμοπλοῖων διέπλεον αὐτοὺς κατὰ παντοίας διευθύνσεις, διεκήρυττον ἀφ' ἐτέρου ὅτι οὐδέποτε ἀτμόπλοιο θὰ δυνηθῆ νὰ διαπλεύσῃ τὸν Ἰσκακόν! Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἐγράφθησαν πολλὰ νοστιμώτατα ἐκθέσεις, ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Σαβαννάχ πλοῖον τριακοσίων ὀγδοήκοντα τόνων κινούμενον διὰ τοῦ ἀτμοῦ ἀνεχώρησε τῇ 26 Μαΐου 1819 ἐκ Σαβαννάχ κατευθυνόμενον εἰς Λιβερπούλην. Μετὰ δὲ εἰκοσιπενταήμερον πλοῦν, διαρκούσης τοῦ ὁποῦ ἢ μηχανὴ εἰργάσθη μόνον ἐπὶ 48 ἡμέρας, ἐφθασεν εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀγγλίας. Τότε ὁ πλοίαρχος βλέπων ὅτι εἶχεν ἀρκετὴν καύσιμον ὕλην, διέταξε νὰ συστειλώσῃ τὰ ἰστία καὶ νὰ αὐξήσῃ τὴν δυνάμιν τοῦ ἀτμοῦ. Φαντάσθητε ὁποῖαν ἐντύπωσιν ἐπροξένησε τὸ θέαμα εἰς τὴν Ἀγγλίαν! Ὁ ναύαρχος ἀγγλικῆς μοίρας ἡγγυροβολημένης ἐξώθεν τῆς Λιβερπούλης, βλέπων κατευθυνόμενον πρὸς αὐτοὺς πλοῖον μὴ ἔχον ἰστία καὶ ἐκπέμπον νέφη καπνοῦ ἐκ τῶν σπλάγχμων του, ἐνόμισεν ὅτι ἐκαίετο καὶ ἔπεμψεν εἰς βοήθειάν του δύο πλοίαρχα, ἀναγνωρίσας ὅμως κατόπιν τὴν ἀπάτην του ἐπλησίασεν ἐγγύτερον, διὰ νὰ παρατηρήσῃ προσεκτικώτερον τὸ θαῦμα. Τὸ ἀτμόπλοιο εἰσερχόμενον εἰς τὸν λιμένα τῆς Λιβερπούλης ὑπεδέξαντο οἱ κάτοικοι μετ' ἐνθουσιασῶν ἀνευφημιῶν, ὁ δὲ πλοίαρχος αὐτοῦ ἔλαθε πολλὰς περιποιήσεις παρ' ὄλων τῶν σωματείων τῆς πόλεως.

— Οἱ δὲ ἐπιστήμονες τί εἶπον τότε; ἴσως ἐρωτᾶτε.

Ὅτι συνήθως λέγουσιν. Δὲν ἐταράχθησαν πν-

τάπασιν ἐξηκολούθησαν τὰς διατριβὰς των κατὰ τῆς ἀτμολογίας καὶ μόλις πρὸ δέκα ἐτῶν διετίνοντο εἰσέτι εἰς τῶν ἐπιστημόνων τούτων ὅτι ἡ χρῆσις τοῦ ἀτμοῦ εἶναι ἀδύνατος εἰς τὰς μεγάλας θαλασσοπλοίας.

(ἔπειτα συνέχεται.)

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ.

Ἡ ὑπὸ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἡμῶν Ἐταιρίας τελουμένη ἀνασκαφὴ τῶν ἐξώθεν τοῦ κοίλου καὶ τῆς σκηνῆς τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου ἐξακολουθεῖ δίδουσα εἰς φῶς πολλὰ καὶ περίεργα, τὰ ὅποια, ἂν καὶ ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶναι τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων, ὅμως ἔχουσι ποικίλας ἀναφορὰς πρὸς τὸν παλαιότερον Ἑλληνικὸν βίον, καὶ πολλαχῶς τὴν τέχνην καὶ τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν μυθολογίαν διαφωτίζουσιν. Ἐκτὸς τῶν ἤδη ἐν τῇ Παλιγγενεσίᾳ μνημονευθέντων ἢ ἐκδοθέντων καὶ τῆς μεγάλης Ἀμφικτυονικῆς ἐπιγραφῆς, ἥτις ἐτυπώθη ἐν τῷ προηγουμένῳ τεύχει τοῦ περιοδικοῦ τούτου, εὐρέθησαν πρὸ ἡμερῶν τινῶν καὶ τὰ ἐξῆς ἄξια λόγου ἀντικείμενα:

πλάξ λιθίνη παχεῖα καὶ εὐμεγέθης, ἔχουσα κατὰ δύο σειρὰς ἀνά τρεῖς ἀναγλύπτους προσωπίδας, ὀρθίως σχεδὸν ἐξεχούσας, τέχνης δὲ λιαν καλῆς. Πιθανὸν νὰ εἶχεν ἢ πλάξ καὶ πλείονας κατὰ μῆκος, ἐπειδὴ εἶναι κολοβὴ κατὰ τὸ ἔστρον τῶν ἄκρων τῆς, τὸ πρὸς δεξιὰν τῶ ὀρώωντι.

μονὴ προσωπίδες ἄλλαι τέσσαρες πέντε, ἐξ ὧν ἢ μία ἀρίστης διατηρήσεως.

Σεληνῶν κολοσσιαίων κορμοὶ δύο, καθ' ὅλου εἰπεῖν τοῦ εἶδους ἐκείνων τῶν προτέρων δύο, τῶν ἀπεικονισθέντων ἐν τῇ τελευταίᾳ ἐτησίᾳ ἐκθέσει τῆς ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας, μόνον δὲν ἔχουν οὗτοι ὀπισθέν των συμφυῆ τετράγωνον στήλην, ἐφ' ἧς νὰ ἐρείδωνται, ἀλλὰ φαίνονται καὶ κατὰ τὰ νῶτα περιφερεῖς. Οὕτω τῶρα γίνονται τέσσαρες οἱ μέχρι τοῦδε ἀναφανέντες τοιοῦτοι κορμοί. Ἰπεθᾶσταζον οὗτοι πάντες πιθανῶς ἐπιστόλιον στοᾶς τινος, καὶ ἴσως οἱ μὲν πρότερον εὐρεθέντες δύο ἦσαν τῶν γωνιῶν, οἱ δὲ νῦν ἀνηκόν εἰς τοὺς διὰ μέσου.

Τὸ δὲ ἀξιολογώτατον εὕρημα, ὑπερ καὶ πολλοὶ τῶν ἐν Ἀθήναις κατοικούντων συχνάζοντες ἐπιτοπίως περιεργάζονται καὶ τινες τῶν δῆθεν κομψοτέρων τεχνολογιστῶν θίγουσι μὲ τὰ εὐρωπαϊκὰ τῶν βιβλίων ἔτι μὴ πολλὰ μαλακῶς, εἶναι βωμὸς μέγας

μαρμαρίνος, κυλινδροειδῆς, μὲ ἀρχιτεκτονικὰ πλοῦσι-κοσμῆματα ἄνω τε καὶ κατὰ τὴν βᾶσιν, ἔχων δὲ κύκλῳ κατὰ τὸ κύριον σῶμα ἐν συμμετρῶ ἀποστάσει ἀνάγλυπτα Διονυσιακὰ πρόσωπα τέσσαρα βαθυπώγωνα, δύο εἰδῶν, καὶ βόδρακας τέσσαρας ἐναλλάξ, καὶ τὰ λεγόμενα ἔγκαρπα (guirlandes) περικραμύμενα μετὰ ταινιῶν ἔχουσῶν, ὡς μοι φαίνεται, καὶ νερὰ, ἱκανῶς διὰ τῆς γλυφῆς ὑποδειγματικά, ἅπαντα ταῦτα τέχνης λιαν εὐφυοῦς καὶ ἐπιδεικτικῆς, ἀλλ' ὀλίγον ξηρᾶς, ἂν δὲν σφάλλω. Ἐχει ὁ βωμὸς οὗτος ἄνω που ἐπιγραφὴν γράμμασι τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων τὴν δε:

Πιστοκράτης καὶ Ἀπολλόδωρος
Σατύρου Αὐρίδαι πομποστολήσαντες
καὶ ἄρχοντες γενόμενοι τοῦ γένους
τοῦ Βακχιαδῶν ἀνέθηκαν.

Τὸ πομποστολήσαντες ὑποθέτει πομποστολοῦς. Νέον καὶ τὸ Βακχιαδῶν γένος διὰ τὰς Ἀθήνας. Εἰς τὸ κάτω μέρος εἶναι κάπου μέρος ἐπιφανείας τοῦ λίθου ἐπίτηδες ἀπεξεσμένον, ὑπερ ἴσως ἢ ὅποτε ἐνεπίγραφον. Ἀλλὰ καὶ ὁ τόπος, ὅπου τὸ τῆς ἄνω ἐπιγραφῆς ἀνέθηκαν καὶ ὀλίγον παρέκει, εἶχε ποτε πιθανῶς ἄλλα γράμματα, διότι εἶναι ὀλίγον βαθύτερον καὶ σώζει τινὰ ἴχνη ἐξιτήλων γραμμῶν. — Ὁ βωμὸς οὗτος ἀνεσκάφη ἐξω τῆς σκηνῆς πρὸς νότον. Ἐπεθύμησάν τινες νὰ ἦτο οὗτος ἢ θυμὸς τοῦ θεάτρου, ἀλλὰ τοῦτο θεῶν ἐν γούνασι καίται, θεῶν δηλ. τῶν δύο Διονύσων, οἵτινες εἶχόν ποτε ναοὺς πρὸς τῷ θεάτρῳ.

Ἐκ τῶν ἄλλων ἀρχαίων τῶν ἀναφανέντων ἀναφέρονται τοὺς ἐξῆς ἐνεπιγράφους λίθους:

ε ε Λυσίμαχος
α ακοντα
... Σαλαμινίαις
... θίσις
... ιλ(?)ν ἐνίκαι
... οὐ)κ ἐγένετο
... ἐγένετο

Οὗτοι οἱ ἑπτὰ στίχοι ἀναγινώσκονται ἐπὶ πλακὸς Ἰμπεττίας, κολοβῆς κάτω καὶ πρὸς τ'ἀριστερὰ τῶ ὀρώωντι, γράμμασι γεγραμμένοι τῶν Μακεδονικῶν χρόνων, καὶ φαίνονται ὄντες λείψανον διδασκαλίας θεατρικῆς. Παράβαλε τὰς ἐν Corp. Inser. Gr. τοιαύτας, τὰς ὑπ' ἀρ. 229—231. — Σαλαμινίαις δρᾶμα Ἀισχύλου ἀναφέρουσιν οἱ παλαιοί.

...
... εὐς
... ἡύλει.
Ταῦτα ἐπὶ βάθρου Ἰμπεττίας κολοβοῦ ὄντα, εἶναι προδήλως λείψανα χορηγικῆς ἐπιγραφῆς, ὅποια καὶ ἄλλαι ἐν ταύτῃ τῇ ἀνασκαφῇ εὐρέθησαν καὶ ἐξεδόθησαν πρὸ καιροῦ ἐν τε τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἀθηνῶν ἐφημερίδι, Β' περιόδου, καὶ ἐν τῷ Φιλίστορι.

Ἡ δὲ ἐφεξῆς ἐπιγραφὴ, οὔσα τιμητικὴ, ἀναγινώσκεται ἐπὶ βάθρου Ἰμπεττίας πάντοθεν κολοβοῦ, εὐρεθέντος ἐξω τοῦ κοίλου πρὸς δυσμὰς, ἐνθα τὸ πρόσωπον τοῦ ἐξωτερικοῦ τοίχου καθαρίζεται καὶ ἀναφαίνεται ὁσημέραι ἄξιον λόγου:

ὁ δῆμος
... ἰον Φάβιον
Μάξιμον.

Μήπως δὲ δηλοῦσι τὰ γράμματα τὸν Φάβιον Μάξιμον, τὸν ἑταῖρον τοῦ Αὐγούστου, τὸν παρὰ Τακίῳ Χρον. 4, 5 μνημονευόμενον; Ἐν C. I. Gr. ἀρ. 370, b εἶναι ἐκτυπωμένη μία ἐκ τῆς Ἀθηνῶν ἀκροπόλεως ἐπιγραφὴ λέγουσα ὁ δῆμος Παῦλον Φάβιον Μάξιμον ἀρετῆς ἔνεκεν κτλ. Καὶ δὲν εἶναι ἄτοπον νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι καὶ ἐν τῇ ἄνω καὶ τῇ κάτω πόλει ἰδρῦθη τιμῆς χάριν ὁ ἀνὴρ οὗτος, ὡς καὶ ἄλλοι τῶν μεγαλοδυνάμων τοῦ Αὐγούστου ἑταίρων, οἷον ὁ ἐκ τοῦ Δίωνος Κασσίου (54, 23) καὶ τοῦ Τακίτου (Χρον. 4, 40) κακῆ φήμῃ γνωριζόμενος Οὐήδιος Παλλίων ὄντως δὲ τὸ πρῶτον ὄνομα Παῦλος ἀποδίδεται ὑπὸ πολλῶν ἀρχαίων εἰς τὸν ὑπὸ Τακίτου μνημονευόμενον Μάξιμον, ὃν καὶ ὁ Πλούταρχος ἐν τῷ περὶ ἀδολεσχίας κεφ. 11 ἀναφέρει μὲ γράφην Φούλβιος ὄχι Φάβιος, διὰ τὴν αὐτὴν δὲ δι' ἦν καὶ ὁ Τάκιτος αἰτίαν, οὔσαν λιαν περίεργον, δι' ἣ καὶ δὲν ὀκνοῦμεν ἐνταῦθα νὰ ἀναγράψωμεν τὸ τοῦ Χαιρωνέως κείμενον, ἔχον οὕτως:

« Φούλβιος δὲ ὁ Καίσαρος ἑταῖρος τοῦ Σεβαστοῦ, γέροντος ἤδη γεγονότος ἀκούσας ὀδυρομένου τὴν περὶ τὸν οἶκον ἐρημίαν, καὶ ὅτι τῶν μὲν δυεῖν θυγατρῶν αὐτοῦ ἀπολωλότων, Ποστουμίου δὲ, ὅς ἐτι λοιπός ἐστιν, ἐκ διαβολῆς τινος ἐν φυγῇ ὄντος, ἀναγκάζεται τὸν τῆς γυναικὸς υἱὸν ἐπεισάγειν τῇ διαδοχῇ τῆς ἡγεμονίας, καὶ περ οἰκτεῖρων καὶ βουλευόμενος ἐκ τῆς ὑπερορίας ἀνακαλέσασθαι τὸν θυγατρῶν αὐτοῦ ταῦτα ὁ Φούλβιος

ἀκούσας ἐξήνεγκε πρὸς τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, πρὸς δὲ Λιβίαν ἐκείνην Λιβία δὲ καθήφατο πικρῶς Καίσαρος, εἰ πάλαι ταῦτα ἐγνωκῶς, οὐ μεταπέμπεται τὸν θυγατριδοῦν, ἀλλ' εἰς ἔχθραν καὶ πόλεμον αὐτὴν τῷ διαδόχῳ τῆς ἀρχῆς καθίστησιν. Ἐλθόντος οὖν ἔωθεν, ὡς εἴωθει, τοῦ Φουλβίου πρὸς αὐτὸν καὶ εἰπόντος· χαίρε Καίσαρ Ἰγίαινε, εἶπε, Φούλβιε. Κάκεινος ἀκούσας ὄχρητο εὐθύς ἀπιὼν οἴκαδε καὶ τὴν γυναῖκα μεταπεμπάμενος Ἐγνωκεν, ἔφη, Καίσαρ, ὅτι τὸ ἀπόρρητον οὐκ ἐσιώπησα· καὶ διὰ τοῦτο μέλλω ἀνακτεῖν ἑμαυτὸν ἢ δὲ γυνή· Δικαίως, εἶπεν ὁ μοι τοσοῦτον συνοικῶν χρόνον, οὐκ ἔγνωσ οὐδ' ἐφυλάξω τὴν ἀκρασίαν ἄλλ' ἔασον ἑμὲ προτέραν. Καὶ λαβοῦσα τὸ ζῆφος, ἑαυτὴν προανέειλε τοῦ ἀνδρός. »

Τὰ δὲ ἐξῆς ὀλίγα γράμματα ἀναγινώσκονται ἐπὶ ἐτέρου μεγάλου βάρου λίθου Πεντελησίου, λίαν κολοβωμένου, ἀνασκαφέντος πρὸς νότον τῆς σκηνῆς.

ΜΑΙ.

ΔΙΣ

ΔΗΜ

. . . ἱερὺς Ι

Ἡ γραφή ἐμφαίνει τοὺς Ῥωμαίκοις χρόνους. Ὁ τύπος δὲ ὅπου εἶναι οἱ τρεῖς πρώτοι στίχοι φαίνεται βαθύτερον ἐξεσμένος ἢ ἡ λοιπὴ ἐπιφάνεια τοῦ λίθου.

Προσεχῶς θέλομεν ἐκδώσει τὰς ὄχι ὀλίγας ἐπιτυμδίσους ἐπιγραφάς, τὰς αὐτῆς εὐρεθείσας, ἂν δὲν ἐλθῶσιν εἰς φῶς ἄλλαι σπουδαιότεραι, ἀπαιτοῦσαι προτίμησιν.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 21 Ἰανουαρίου 1866.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ.

Η ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ. (1)

Δ'.

Η Τραπεζοῦς ὑποτελῆς τῶν σουλτάνων σελγιουσιδῶν καὶ τῶν μεγάλων μογγάλων χάνων—Βασιλεία Ἀνδρονίκου τοῦ Α' (Γίδος) καὶ Ἰωάννου τοῦ Α' (Ἀξοῦχος), 1222—1238.

Οἱ Βυζαντινοὶ Ἕλληνες οὐδόλως ἐθεώρουν ὡς κληρονομικὸν δίκαιον τὴν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ θρόνου διαδοχὴν, ἀλλ' ἡ νέα ἑλληνικὴ αὐτοκρα-

(1) Συνέχεια ἀπὸ φυλλαδ. 73.

τορία τῆς Τραπεζοῦντος ἀπέστη παραχρηματῶν περὶ τῶν Καισάρων παλαιῶν τούτων Ῥωμαϊκῶν ἰδεῶν καὶ ἔτεινεν εἰς τὸ νὰ κατισχύσῃ τὸ κληρονομικὸν σύστημα. Ἀλλ' ἐν τούτοις τὸ σύστημα τοῦτο δὲν εἶχεν εἰσέτι ἐφαρμοσθῆ εἰς τὸν θάνατον Ἀλεξίου τοῦ Α', ὁ Ἀνδρόνικος δὲ ὁ Γίδος γαμβρὸς τοῦ ἡγεμόνος τούτου, ἀποκλείσας τὸς Ἰωάννην, τὸν πρεσβύτερον αὐτοῦ υἱόν, ἀνέβη εἰς τὸν κενὸν καταστάνα τθρόνον (α).

Ὁ Ἀνδρόνικος, εἰ καὶ ἔμεινε ὑποτελῆς τῶν σελγιουσιδῶν, ὠφελήθη τοσοῦτον ἐμπειρῶς ἀπὸ τὰς περιπλοκάς, αἵτινες ἠκολούθησαν τὸν θάνατον τοῦ σουλτάνου τοῦ Ἰκονίου, ὡς τε κατέρωθον, ἵνα, κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς βασιλείας αὐτοῦ συνομολογήσῃ συνθήκην ἐπωφελῆ μετὰ τοῦ Ἀλαδίνου, διαδόχου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἀξεδίνου. Ἡ συνθήκη αὕτη περιεῖχε τὸν ὅρον συνεχοῦς εἰρήνης μετὰ τῶν δύο ἡγεμόνων καὶ ἀπκράβιαστον σεβασμὸν τῶν ὀρίων τῆς χώρας ἐκτέρου. Τοιαύτη συνθήκη μετὰ τοῦ δεσπότη καὶ τοῦ ὑποτελοῦς ἦτο λίαν εὐνοϊκὴ πρὸς τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ δευτέρου, ἢ ὡς τε νὰ μὴ μεταμεληθῆ ἀμέσως ὁ Ἀλαδίνος. Θέλομεν ἶδει ὡς ἐξῆς τὸν τρόπον μεθ' οὗ διελύθη ἡ συνθήκη αὕτη.

Πλοῖόν τι, θαλασσοποροῦν ὑπὸ τὴν αὐτοκρατορικὴν σημαίαν τῆς Τραπεζοῦντος καὶ φέρον μετὰ τοῦ γενικοῦ θησαυροφύλακος τῆς Χερσονοῦς καὶ πλείστον ἀρχόντων τῆς Περσείας μεγάλην ποσότητα χρημάτων, ὠρισμένων διὰ τὸ γενικὸν ταμεῖον τοῦ κράτους ἐξώκειλεν εἰς τὴν ξηρὰν πλησίον τῆς Σινώπης. Πάραυτα Εὐτων ὁ διοικητὴς τῆς Σινώπης, κατέσχε τὸ πλοῖον, ἐγένετο κύριος τοῦ θησαυροῦ τοῦ Ἀνδρονίκου, καὶ ἐκράτησε τοὺς ἀρχοντας πρὸς ἀπίτησιν λύτρων. Μαθὼν δ' αὐτοκράτωρ τῆς Τραπεζοῦντος τὴν εἰδησιν τῆς πειρατείας ταύτης, ἀπεφάσισε νὰ τιμωρήσῃ τὸν Εὐτωνα καὶ ἐξώπλισε στόλον μετὰ στρατοῦ, ὅστις ἀπεβιβάσθη εἰς Καροῦσαν καὶ ἐληλάτησε τὴν χώραν μέχρι τῶν τειχῶν τῆς Σινώπης. Συγχρόνως ὁ στόλος προσέβαλε τὰ πλοῖα τοῦ λιμένος τῆς Σινώπης μετὰ τοῦ αὐτοῦ ἀποτελέσματος. Ὁ δὲ Εὐτων ἀπελιπισθὲς ἀπέδωκε τὸ πλοῖον ἐκεῖνο μετὰ τοῦ θησαυροῦ, καὶ ἀπέλυσε τοὺς αἰχμαλώτους χωρὶς λύτρων, ἐν ᾧ οἱ στρατιῶται

(α) Τινὲς κατέφυγον εἰς ἀπλῆς εἰκασίας, ὅπως κρίνωσιν ἂν οὗτος ὁ αὐτοκράτωρ Ἀνδρόνικος ὁ Α' ἦτο ὁ αὐτὸς Ἀνδρόνικος ὁ Γίδος, ὅστις εἶχε κυβερνήσει τὸν στρατὸν Θεοδοῦρου τοῦ Ἀσκαρέως.

καὶ οἱ ναῦται τοῦ Ἀνδρονίκου ἐφύλαττον τὰ λάφυρα ἅπερ εἶχον συνάξει.

Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ὑποθέσεως ταύτης λίαν δυσχερῆσθε τὸν σουλτάνον Ἀλαδίνον, ὅστις ἐσκεπθῆ ὅτι ὁ Ἀνδρόνικος ὑποτελῆς ὢν, ἔπρεπε νὰ ἀναφέρῃ τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν δεσπότην αὐτοῦ πρὶν ἢ προσβάλλῃ τὴν Σινώπην καὶ λεηλατήσῃ τὸ τουρκικὸν ἔδαφος. Εὐρε λοιπὸν ἐν τούτῳ ἀφορμὴν ὅπως διαλύσῃ τὴν συνθήκην τὴν μετὰ τοῦ Ἕλληνος ἡγεμόνος καὶ πορευθῆ εἰς κατὰκτησιν τῆς Τραπεζοῦντος. Αἱ δυνάμεις τῶν Σελγιουσιδῶν ἦσαν ἀνώτεραι τῶν ἐχθρικών. Ὁ Ἀλαδίνος ἐνεπιστεύθη τὴν ἀρχηγίαν τῆς ἐκστρατείας ταύτης εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μελικ, διατάξας αὐτὸν νὰ πολιορκήσῃ τὴν Τραπεζοῦντα, τὴν ὁποίαν ἐνόμιζεν ἐνίκανον εἰς τὸ νὰ ἀντιτάξῃ ἐπὶ μακρῷ δύνανται σπουδαίαν. Ὁ νέος Μελικ ἐσπευσε τὴν πορείαν του, ἐστρατοπέδευσε ἐπὶ δύο ἡμέρας εἰς Βαϊθέρτην ὅπως λόθη τὰ ἀναγκαῖα μέτρα καὶ ὠδήγησε τὸν στρατὸν αὐτοῦ πρὸς τὰ κάτω διὰ τῶν κλεισσωριῶν τῶν δασοφύτων ὁρέων τῶν περικυκλουμένων τὴν Τραπεζοῦντα. Ὁ Ἀνδρόνικος οὐδεμίαν δυνάμειν ἐφείσθη πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ κινδύνου ὅστις ἐμελλε νὰ ἐπιπέσῃ ἐναντίον του. Παρασκευάσας τὰ μέσα πρὸς ἀμυναν τῆς τε πόλεως καὶ τῶν κατοίκων, ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀρίστων πολεμιστῶν τοῦ κράτους, τοὺς ὁποίους προσεκάλεσαν ἐκ τῶν ὁρέων τῆς Μιγγρελίας καὶ τῆς χώρας τῶν Χαλύβων ἄλλα τὸ πλείστον τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ, ἀποθαβρύνθεν ἐκ τῆς ὄψεως τῶν πολυαριθμῶν Τούρκων, ἐγκατέλιπον αὐτὸν εἰσελθόν εἰς τὴν Τραπεζοῦντα καὶ ἐπικαλεσθὲν βοήθειαν ἐν ταῖς θυσιαστηρίοις τοῦ ἁγίου Εὐγενίου καὶ τῆς Παραγίας τῆς Χρυσοκεφάλου. Ὁ Ἀνδρόνικος ἐκάλυψε τὴν φυγὴν ταύτην μετὰ πεντακοσίων ἐκλεκτῶν ἵππέων, ὠπλισμένων μετὰ λόγχας καὶ ἀσπίδας, οἵτινες διεκρίνοντο εἰς τὴν δυσχερῆ ταύτην ἐπιχειρήσιν καὶ εἴτα ἐκλείσθη εἰς τὴν πόλιν. Ὁ στρατὸς τῶν Σελγιουσιδῶν ἤρχισε νὰ πολιορκῆ, καὶ αἱ σκηναὶ του ἐχωρίζοντο ἀπὸ τῶν τειχῶν τῆς ἀκροπόλεως μόλις διὰ τινος βαθείας χαράδρας, ἧτις ὀρίζει αὐτὴν ἀνατολικῶς.

Ἡ πρώτη ἐπίθεσις τῶν Τούρκων διπυθίνθη ἐναντίον τοῦ μέρους ἐκείνου τῶν τειχῶν ὅπου κείται πρὸς βορρᾶν καὶ παραλλήλως τῆς θαλάσσης. Ὁ μετὰ τῶν προμαχόνων καὶ τῆς θαλάσσης γενὸς χώρος δὲν ἐπέτρεπεν εἰς αὐτοὺς νὰ ὠφληθῶσιν ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ στρατοῦ των, ὁ δὲ Ἀνδρόνικος ἐπεχείρησεν ἐξοδὸν μετὰ τῶν ἵππέων

του, ἧτις ἐπήνεγκεν ἐσγάνην ταραχὴν μετὰ τῶν προσβαλλόντων. Οἱ Τούρκοι ἀποκρουσθέντες μετ' ἀπωλείας, ἠρίθμησαν μετὰ τῶν νεκρῶν των τὸν Εὐτωνα, διοικητὴν τῆς Σινώπης καὶ τὸν Τιασεδίνον ἐξαδελφον τοῦ ἀρχηγῶ των Μελικ. Δευτέρα τις προσβολὴ, νύκτωρ καὶ πρὸς τὸ μεσημβρινὸν μέρος γενομένη, ὅπως ληφθῆ ἐξ ἐφόδου ἡ Τραπεζοῦς, ἔσχεν ἔτι καταστρεπτικώτερα ἀποτελέσματα διὰ τε τὸν Μελικ καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ. Φοβερά καταιγὶς ἐξεβράγη ἐν τῷ σκότει τῆς νυκτός, ὡς ἐάν ὁ οὐρανὸς ἐλάμβανε μέρος ἐναντίον τῶν μουσουλμάνων. Ἡ ἀταξία διεδόθη εἰς τὰς τάξεις των ὀλόκληρα τάγματα ἐκρημνίζοντο προπαθούντα νὰ ἀναβῶσι τοὺς βράχους διὰ κλιμακῶν ῥαγδαϊστάτη βροχῇ μετέβαλε τοὺς τάφρους εἰς χειμάρρους, οἵτινες συμπάρεσυρον ἀνθρώπους τε καὶ ἵππους, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ταραχῆς ταύτης ἡ φρουρὰ, ὠφελουμένη ἐκ τῆς γνώσεως τὴν ὁποίαν εἶχε τῶν τόπων, ἐπεχείρησεν ἐξοδὸν ἀπὸ βορρᾶ καὶ εὐρέθη ἐν τῷ μέσῳ τοῦ τουρκικοῦ στρατοπέδου. Ὁλόκληρος ὁ στρατὸς τῶν σελγιουσιδῶν ἐτρέπη εἰς φυγὴν ἐγκαταλείψας ὄπλα καὶ σκεύη. Καὶ αὐτὸς ὁ Μελικ παρασυρθεὶς εἰς τὴν φυγὴν ἐγένετο αἰχμαλώτος εἰς Κουράσιον ὑπὸ τῶν ὀρεινῶν τοῦ Ματσούκα. Ἡ δόξα τοῦ θριάμβου τούτου ἀπεδόθη εἰς τὸν ἅγιον Εὐγένιον, οὔτινος ὁ βίος ἐπλουτίσθη δι' ἐνὸς ἔτι θαύματος.

Ὁ Ἀνδρόνικος ἐγένωσκε νὰ μεταχειρισθῆ συνετῶς τὴν νίκην του· προσηνήχθη φιλοφρόνως εἰς τὸν Μελικ καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς τὸ Ἰκόνιον χωρὶς λύτρων καὶ συνωδευμένον μετὰ καταλλήλου ἐνόπλου δυνάμεως. Αἱ μετὰ τοῦ σουλτάνου Ἀλαδίνου διαπραγματεύσεις αὐτοῦ ἐτελείωσαν διὰ νέας τινος συνθήκης, ἧτις ἀπῆλλαττε τὴν αὐτοκρατορίαν τῆς Τραπεζοῦντος παντὸς φόρου, τῆς ὑποχρέωσιν προσφορᾶς στρατιωτικῆς δυνάμεως καὶ τοῦ σεβασμοῦ τῆς ὑπεροχῆς.

Ἡ ἀνεξαρτησία αὕτη δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ. Ὁ μέγας σάχης τοῦ Χοαρχίου Γελαδίνος, καὶ ὁ μέγας σουλτάνος Ἀλαδίνος διεφιλονεικῶν τὴν κυριαρχίαν τῆς δυτικῆς Ἀσίας. Ἐν τῇ συγκρούσει ταύτῃ ὁ Ἀνδρόνικος ἐνόμισεν ἑαυτὸν ἀπολωλότα εἰ μὴ ἐξησφάλιζε τὴν συμμαχίαν ἐνὸς τῶν δύο τούτων δυναστῶν. Ὁ σάχης ἦτο ὁ πλέον ἐπικίνδυνος γείτων· ὁ δὲ αὐτοκράτωρ τῆς Τραπεζοῦντος ἀνεγνωρίσθη ὑποτελῆς τοῦ Γελαδίνου καὶ παρέσχεν ἐν σύνταγμα στρατιωτῶν εἰς τὸν στρατὸν αὐτοῦ. Ἐν ἔτει 1229, κατὰ τὸν Ἄμμε-

ρον, κατά δὲ τὸν Φαλμεράυρον καὶ Ἐρβελόταν 1230, ὁ Γελαλαδίνος ἐνίκηθη ὑπὸ τοῦ Ἀλαδίνου κατὰ τὴν αἰματηρὰν μάχην τοῦ Ἀχλά. Τὸ ἐπόμενον ἔτος νέξ ἦττα τοῦ Γελαλαδίνου ὑπὸ τῶν Μογγόλων κατέστησε τὸν Ὀκτάν μέγαν χάνην τῆς Ταρταρίας, τὸν ἄριστον ἀντίζηλον τοῦ σουλτάνου τοῦ Ἰκονίου. Ὁ Ἀνδρόνικος ὤφειλε καὶ δεύτερον νὰ θυσίασθαι τὴν αὐτοκρατορικὴν ἀλαζονείαν του. Δὲν εἶχε καιρὸν νὰ χάσῃ, διότι ὁ σουλτάνος σελγιουσιδῆς εἶχεν ἀποπερατώσει τὴν κατὰ τὴν Μικρὰς Ἀρμενίας. Ὁ Ἀνδρόνικος ἐγένετο καὶ πάλιν ὑποτελής εἰς τὸν ἀρχαῖον αὐτοῦ δεσπότην καὶ ὑπεχρεώθη νὰ τηρῇ σταθερῶς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του στρατὸν διακοσίων λογχιῶν, ἀποτελουσῶν σῶμα χιλίων ἀνδρῶν (α).

Ὁ σουλτάνος Ἀλαδίνος, θρασὺς μὲν, ἀλλ' ἐμπειρὸς ἡγεμῶν, δὲν ἠμέλησε τὰ ἐμπορικὰ συμφέροντα τῶν ὑπηκόων του. Εἶχεν ἱκανὸν διορατικὸν νοῦν, ὅπως ἐννοήσῃ, ὅτι οἱ ἔμποροι, μουσουλμάνοι ἢ χριστιανοί, τοῦ κράτους αὐτοῦ ἢ τῶν γειτόνων κρατῶν ἐνόμιζον τὸ ἐμπόριον αὐτῶν μᾶλλον ἐξησφαλισμένον, ἐὰν ἡ Τραπεζοῦς ἔμενε τόπος οὐδέτερος καὶ ἀνεξάρτητος, ἢ ἐὰν αὐτὸς ἐλάμβανεν τὴν ματαίαν ἱκανοποίησιν τοῦ νὰ κατακτήσῃ τὴν πόλιν ταύτην καὶ κυβερνήσῃ δι' ἐνὸς τῶν παραχωρῶν ἐμίρων του. Ἄνευ τῆς συνειδήσεως ταύτης σκέψεως τοῦ Ἀλαδίνου ἡ αὐτοκρατορία τῆς Τραπεζοῦντος δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἔχῃ, εἰ μὴ βραχεῖαν τὴν ὑπαρξίν, καὶ οὐδὲν ἔχον θὰ ἄφηνεν εἰς τὰ χρονικά τῆς ἱστορίας. Καὶ ἐπέζησε μὲν εἰς τὴν κρίσιν ταύτην, ἀλλ' ἡ Ἰθέρια, μία τῶν καλλίστων αὐτῆς ἐπαρχιῶν ὠφελήθη ἐκ τῶν περιστάσεων, ὅπως ἀποσπασθῇ καὶ ἀποτελέσῃ κράτος ἀνεξάρτητον. Ἀφ' οὗ οἱ Μογγόλοι ἐξώσαν τῆς Τιφλίδος τὴν Ρουσαδάνην, βασιλεύσαν τῆς Γεωργίας, ἐξελέγη βασιλεὺς ὁ υἱὸς αὐτῆς Δαυὶδ ὑπὸ τῶν φυλῶν τῶν Ἰθέρων καὶ Λαζῶν. Ἐπὶ τινὰ χρόνον ὁ Δαυὶδ ὑπῆρξεν ὁ μόνος χριστιανὸς ἡγεμῶν τῶν μερῶν τούτων, ὅστις δὲν ἐγένετο ὑποτελής τῶν μουσουλμανικῶν δυνάμεων ὑφ' ὧν περιεστοιχεῖτο. Ἡ μητρόπολις αὐτοῦ ἦτο τὸ Κουτάσιον ἐν τῇ χώρᾳ Ἰμυρέττης.

Ὁ Ἀνδρόνικος ἐβασίλευσε δεκατρία ἔτη. Διάδοχος δ' αὐτοῦ ἐγένετο ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἰωάννης ὁ πρῶτος, ἐπονομαζόμενος Ἀξούχος, ὅστις τρία μόνον ἔτη κατείχε τὸν θρόνον. Ἰωάννης ὁ Α' ἀπέθανε περὶ ἀπὸ τοῦ Ἰππου εἰς ἐπικίνδυνον

(α) Ἐκάστη λόγχη περιείχε πέντε ἀνδρας.

τινα παιγνίαν ὀνομαζομένην τρουκάριον, παιγνίαν ἐπικρατοῦσαν εἰς τοὺς εὐγενεῖς βυζαντινοὺς (α). Ἀφῆκε δὲ υἱὸν Ἰωαννίκιον καλούμενον ὅστις ἐξωρίσθη εἰς μοναστήριον, Ἐμμανουὴλ δὲ ὁ Α' δεύτερος υἱὸς Ἀλεξίου τοῦ Α' ἐγένετο κύριος τοῦ διαδήματος.

Ε'.

Ἐμμανουὴλ ὁ Α' ὁ μέγας στρατηγός — Ἀνδρόνικος ὁ Β' — Γεώργιος (1238—1280).

Ἄγνοοῦμεν ποῖα στρατιωτικά κατορθώματα κατέστησαν τὸν Ἐμμανουὴλ Α' ἀξίον τοῦ τίτλου τοῦ μεγάλου στρατηγοῦ. Δύναται τις νὰ συμπιράνῃ ὅτι ἦτο ἀξιοσημείωτον τὸ θάρρος αὐτοῦ, αἱ δὲ πολεμικαὶ αὐτοῦ γνώσεις παρεῖχον αὐτῷ πολιτικὴν ἐπιβρόχην δυσανάλογον πρὸς τὰ ὄρια τοῦ κράτους αὐτοῦ.

Ὁ θάνατος τοῦ Ἀλαδίνου, ἐν ἔτει 1237, ὑπῆρξε καταστρεπτικὸς διὰ τὸ κράτος τῶν Σελγιουσιδῶν. Ὁ υἱὸς αὐτοῦ Γαγιασεδίνος Καϊκοτροῦ Β', ὅστις κατηγορήθη ὅτι ἐφαρμάκισε τὸν ἐνδοξον αὐτοῦ πατέρα, ἦτο ἡγεμῶν ἀσθενὴς καὶ ἄσπυτος. Κατὰ τὸ ἔτος 1244 ὑπέστη παντελῆ ἦτταν εἰς Κουοκδὰκ, πλησίον τῆς Ἀρσίγγης, ὑπὸ τοῦ μογγολικοῦ στρατοῦ τοῦ μεγάλου χάνου Ὀκτάι. Τὸ σύνταγμα τοῦ Ἐμμανουὴλ συμμετέσχε τῆς μάχης μετὰ τῶν εἰς φυγὴν τραπέντων στρατῶν. Ἡ πολιτικὴ ὑπηγόρευεν εἰς αὐτὸν νὰ ἀποκτήσῃ ὅσον τάχιστα τὴν εὐνοίαν τῶν νικητῶν, καὶ ὁ μέγας στρατηγὸς παρουσιάσθη ἱκέτης εἰς τὴν αὐλὴν τῶν Μογγόλων εἰς τὸν Καρκαρόν, ὅπου ἐγένετο δεκτὸς μᾶλλον ὡς προϋστάμενος ἐμπορικῆς τραπεζῆς ἢ ὡς αὐτοκράτωρ ἰσχυροῦ κράτους. Ὁ μέγας χάνος συνδιηλλάγη μετ' αὐτοῦ γενομένου ὑποτελοῦς μετὰ τοὺς αὐτοῦ ὄρους μετὰ τοὺς ὁποίους ἐγένετο τοῦ σουλτάνου τοῦ Ἰκονίου. Εἰς τοὺς ὄφθαλμοὺς τοῦ Ὀκτάι ἡ Τραπεζοῦς ἦτο τόπος ἐμπορικῆς μεσιτείας μᾶλλον ἢ ἡ πρωτεύουσα κράτους ἀξίου νὰ προκαλέσῃ τὴν φιλοδοξίαν αὐτοῦ.

(α) Ἡ παιγνία αὕτη ἐγένετο ἐπὶ τοῦ Ἰππου καὶ συνίστατο εἰς τὴν σπῶθσιν δερματίνης τινος σφαιρας καὶ διαμάχην μετὰ ξυλίων κοντακίων. Ἡ σφαῖρα αὕτη ἦτο μεγέθους ἐνὸς μήλου ἢ μιᾶς βόμβας. Φαίνεται ὁμοίως τις πρὸς τὸ παρ' ἡμῖν λεγόμενον τόπι· εἶχον δὲ καὶ αἱ μεγάλαὶ πόλεις τῆς Ἀνατολῆς τὰ τρουκανιστάρια των, καθὼς αἱ πόλεις τῆς Εὐρώπης τὰ τόπι των.

Ὁ μοναχὸς Ρουβρούκιος σταλείς πρέσβυς εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Καρκαρόν ὑπὸ τοῦ ἀγίου Λοδοβίκου, ἐν ἔτει 1253, διδὲι σπουδαίας λεπτομερείας περὶ τῆς κατὰ ταύτην τὴν ἐποχὴν πολιτικῆς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἀλλ' ἀρκεῖται νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ Τραπεζοῦς ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ τινος ἡγεμόνος ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν αὐτοκρατόρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὀνομαζομένου Κομνηνοῦ καὶ ὑποτελοῦς τῶν Ταρτάρων. Εἶναι ζήτημα περὶ τοῦ Ἐμμανουὴλ εἰς τὰς διηγήσεις τοῦ Ζοκνβίλλ, καὶ ὁ ἀνδρείος δικαστὴς (sénéchal) ἱστορεῖ ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 1253 ὁ ἅγιος Λοδοβίκος, ἐνασχολούμενος εἰς ὄχρωσιν τῆς Σιδῶνος, ἐδέχθη ἐκεῖ πρέσβεις τοῦ κυρίου τῆς Τραπεζοῦντος, ὅστις ἐλάμβανε τὸν τίτλον τοῦ μεγάλου Κομνηνοῦ. Ἐκρίζον οὗτοι πλοῦσια δῶρα καὶ ἤρχοντο ἵνα ζητήσωσιν εἰς γάμον διὰ τὸν ἡγεμόνα των ἡγεμονίδα τινὰ τῆς Γαλλίας. Ὁ ἅγιος Λοδοβίκος δὲν συναδεύετο εἰς τὴν ἐκστρατείαν αὐτοῦ ὑπ' οὐδεμιᾶς ἡγεμονίδος τοῦ οἴκου του, καὶ ἡ αἴτησις αὕτη δὲν ἐξετελέσθη.

Ὁ Ἐμμανουὴλ ἀπέθανε τῷ 1263 μετὰ μακρὰν καὶ εὐτυχῆ βασιλείαν εἰκοσι καὶ πέντε ἐτῶν. Ἰπῆρξεν ὁ θεμελιωτὴς τῆς μονῆς καὶ τῆς μεγαλοπρεποῦς ἐκκλησίας τῆς Ἁγίας Σοφίας, εἰς θεολογικὴν θέσιν παρὰ τὴν θάλασσαν ἡμίσειαν λεύγην πρὸς ἀνατολὰς τοῦ φρουρίου τῆς Τραπεζοῦντος. Οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ἐξακολουθοῦσι νὰ ἐορτάζωσιν ἐκεῖ, ἢ δὲ εἰκὼν τοῦ Ἐμμανουὴλ κατὰ τὸ ἡμίτι ἐφορμημένη φαίνεται εἰσεῖτι ἐπὶ τῶν τοιχῶν. Παρίσταται χωρὶς διαδήματος ἀλλὰ μετὰ τὴν κεφαλὴν περιεζωσμένην διὰ ταινίας κεκοσμημένης ὑπὸ διπλῆς σειρᾶς μαργαριτῶν. Ἄστοι μονοκέφαλοι κοσμοῦσι τὸν μανδύαν αὐτοῦ. Ἐπὶ τοῦ στήθους αὐτοῦ κεῖται μέγα νομισματόσημον διαμέτρου ἐξ δακτύλων, ὅπου φαίνεται ὁ ἅγιος Εὐγένιος ἐφιππος. Ἡ ζωγραφία αὕτη φαίνεται σύγχρονος τοῦ Ἐμμανουὴλ, καὶ ἡ ἐπιγραφή τὸν τιτλοφορεῖ αὐτοκράτορα τῶν Ῥωμαίων.

Ἀνδρόνικος ὁ Β', πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Ἐμμανουὴλ ἐβασίλευσε τρία μόνον ἔτη καὶ ἀπέθανεν ἄτεκνος. Διεδέχθη δ' αὐτὸν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Γεώργιος ὅστις ἐβασίλευσε δεκατέσσαρα ἔτη. Ἐπειδὴ ἡ δύναμις τῶν Σελγιουσιδῶν καὶ Μογγόλων ἦτο ἐξησθενημένη, ὁ Γεώργιος ἀπέκτησε κατὰ μικρὸν ἀνεξάρτητον κυριαρχίαν καὶ ἐτόλμησε νὰ πολεμήσῃ ἐναντίον τῶν Τουρκομάνων ἐστρατοπεδευμένων ἐπὶ τῶν μεθορίων τοῦ κράτους του. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ κράτους αἱ προσπά-

θειαι αὐτοῦ ὅπως αὐξήσῃ τὴν δύναμιν του κατέστησαν αὐτὸν μιτητὸν εἰς τοὺς εὐγενεῖς καὶ ἀνωτάτους στρατιωτικοὺς, τῶν ὁποίων συνέστειλε τὰ προνόμια. Οὗτοι ἐξόφνησαν τὴν ἐπιβουλὴν τοῦ νὰ ἐγκαταλείψωσιν αὐτὸν εἰς τινὰ τῶν ἐκστρατειῶν του. Ἡ προδοσία αὕτη παρέδωκε τὸν Γεώργιον εἰς τοὺς τουρκομάνους αἰχμάλωτον, ὅποτε ἤλπιζε νὰ ἐκδιώξῃ αὐτοὺς ἐκ τῆς ἀλύσεως τοῦ ὄρους Ταυρεσίου, ὅπου εἶχον ἀρχίσει νὰ σκηνώσι.

ΣΤ'.

Ἀνεξαρτησία τῆς Τραπεζοῦντος. — Ἐσωτερικαὶ παραχαί. — Ἰωάννης ὁ Β' — Συμμαχία μετὰ τῆς αὐτοκρατορίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1280—1297).

Ἰωάννης ὁ Β', τρίτος υἱὸς τοῦ Ἐμμανουὴλ ἀνέβη ἐπὶ τοῦ θρόνου ἐν ἔτει 1280, ἅμα τῇ ἀγγελίᾳ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Γεωργίου. Ἡ Τραπεζοῦς τότε ἦτο ἐλευθέρᾳ τῆς κυριαρχίας τῶν Μογγόλων, καὶ ἡ ἱστορία αὐτῆς λαμβάνει νέον χαρακτῆρα. Ὁ Ἰωάννης ἦτο νέος καὶ ἀσθενὴς, οἱ δὲ πρῶτοι τῶν ἀριστοκρατῶν τοῦ τόπου ἤλπιζον νὰ μεταχειρισθῶσιν αὐτὸν ὡς ὄργανον. Κατὰ τὸν δέκατον τρίτον αἰῶνα ἡ κατάστασις τῆς κοινωνίας, ὅχι μόνον εἰς Τραπεζοῦντα, ἀλλὰ καὶ πανταχοῦ ἀπῆται, ὥστε ὁ ἡγεμῶν νὰ ἦναι ἄνθρωπος ἐνεργητικὸς. Ἦτο καιρὸς, καθ' ὃν νόμοι δυσκόλως ἐδύνατο νὰ δεσπόζωσιν ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων, ἢ δὲ θρησκεία ἐπαυσε ὑποστηρίζουσα τὴν πρόσκαιρον δύναμιν τῶν ἡγεμόνων. Ἦτο χρεῖα νοῦς καὶ θελήσεως σταθερᾶς δεσπότου τινος πρὸς παντελῆ κατάθλιψιν τῆς αὐθαδεῖας τῶν εὐγενῶν καὶ τῶν ἀναρχικῶν κλίσεων τοῦ ὄχλου. Οἱ ἱκανοὶ καὶ δραστήριοι ἡγεμόνες δὲν εὐρίσκονται πάντοτε, ἢ δὲ οἰκογένεια τῶν μεγάλων Κομνηνῶν ἐλάχιστα ἀνέπτυξε τὰς ὑψηλὰς αὐτῶν ἀρετὰς ἀπὸ τῆς βασιλείας Ἰωάννου τοῦ Β' μέχρι τῆς καταλύσεως τῆς αὐτοκρατορίας. Πρέπει ὅμως νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ὁ ἡγεμῶν οὗτος καὶ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ περιεπλέχθησαν εἰς δυσχερείας, αἵτινες οὐχ ἦσαν ἐπήγασαν ἐκ τῶν περιστάσεων καὶ τοῦ πνεύματος τῆς ἐποχῆς αὐτῶν ἢ ἐκ τῆς ἰδίᾳ ἀνικανότητος.

Τὰ χρονικά τῆς βασιλείας Ἰωάννου τοῦ Β' εἶναι λίαν συγκεχυμένα· ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ τῶν Ῥωμαίων, ὁ τίτλος δ' οὗτος οὐδεμίαν πολιτικὴν σημασίαν εἶχεν. Ἐκτὸς τῶν ἐν Κωνσταντινου-

πόλει θρησκευτικῶν διχονοιῶν δὲν ἤρκει. νὰ γίνῃ ἀντίζηλος τοῦ βυζαντινοῦ αυτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ Η΄ (Παλαιολόγου). Ὁ Μιχαὴλ ἐνώθει μετὰ τῆς λατινικῆς ἐκκλησίας κατέστη ἐχθρὸς τοῦ λαοῦ. Οἱ Ἕλληνες καὶ ὁ κληρὸς αὐτῶν ἐσυγχώρησαν τὸν Μιχαὴλ ἐκθρονίσαντα τὸν κηδεμονευόμενον τοῦ αυτοκράτορα Ἰωάννην τὸν Δ΄, καὶ ἐξορίζαντα τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, πλὴν δὲν συνεχώρησαν αὐτὸν θελήσαντα ἵνα παραδεχθῆ τὸ αὐτὸ σύμβολον καὶ τὴν αὐτὴν διδασκαλίαν διὰ τε τοὺς Ἕλληνας καὶ λατίνους, τοὺς δύο κλάδους τῆς μεγάλης χριστιανικῆς οἰκογενείας. Ἰσχυρὰ τις μερίς τοῦ ἰδίου αὐτοῦ κράτους, καὶ πληθὺς Ἑλλήνων τῶν ἐκτὸς τοῦ κράτους ἐθήρουν ἵνα ἀφαιρέσωσιν ἀπ' αὐτοῦ τὸ διάδημα. Κατ' εὐτυχίαν τοῦ Μιχαὴλ οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ δὲν συνεφώνουν διὰ τὸν διάδοχον. Οἱ Ἕλληνες τῆς Εὐρώπης εἶχον ῥίψει τὰ ὄμματά ἐπὶ δύο Κομνηνῶν, ἐνὸς δεσπότης τῆς Ἠπείρου, τοῦ δ' ἑτέρου ἡγεμόνος τῆς Θεσσαλίας, ἐν ᾧ οἱ τῆς Ἀσίας καὶ μεγάλη μερίς τῆς Κωνσταντινουπόλεως προσεκάλουν Ἰωάννην τὸν Β΄ ἐκ τῆς Τραπεζοῦντος, ὅπως τεθῆ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὀρθοδόξων, ὡς ἄμεσος κληρονόμος τοῦ αυτοκρατορικοῦ οἴκου τῶν Κομνηνῶν, καὶ ἤδη ἀνηγορευμένος αυτοκράτωρ τῶν Ῥωμαίων. Ὁ Μιχαὴλ ἐθεωρεῖτο ὡς σφετεριστὴς διὰ τὸν μόνον λόγον ὅτι ἐπαυσε τοῦ νὰ ζῆναι ὀρθόδοξος. Ὁ Ἰωάννης ἐστερεῖτο τοῦ ἀναγκασίου πνεύματος ὅπως ὠφελθῆ ἐκ τῆς θέσεώς του, καὶ οὐδεὶς τῶν συμβούλων αὐτοῦ δὲν ἐδύνατο νὰ παλαίση κατὰ ἡγεμόνος τοσοῦτον πανούργου καὶ ἐμπεύρου, ὁποῖος ὁ Μιχαὴλ, ὅστις ἄριστα ὑπελόγιζε τοὺς κινδύνους τοὺς ὁποίους ἔτρεχε. Τὴν αὐτὴν στιγμήν, καθ' ἣν ὁ Ἰωάννης ὁ Β΄ ἐκηρύχθη αυτοκράτωρ τῶν Ῥωμαίων εἰς Τραπεζοῦντα, ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἀγίου Λουδοβίκου Κάρολος, βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως καὶ ὑποτελὴς τοῦ Πάπα, ἠπέλει νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὸ βυζαντινὸν κράτος, ὑπὸ τὴν πρόφασιν τοῦ νὰ ὑποστηρίξῃ τὰ δίκαια τοῦ Φιλίππου Κουρτεναὶ κληρονόμου τῶν λατίνων αυτοκρατόρων τῆς Ῥουμανίας. Κατὰ τὴν κρίσιν αὐτὴν περίστασιν ὁ Μιχαὴλ, ὅστις ἔπρεπε νὰ φοβῆται τὴν προδοσίαν τῶν ὑπαικῶν του ὅσον τὴν ξένην εἰσβολὴν, ἐπεθύμησε νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν συμμαχίαν τοῦ νέου αυτοκράτορος τῆς Τραπεζοῦντος.

Ὁ πρῶτος πρέσβυς σταλεὶς ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ πρὸς τὸν Ἰωάννην ἐν ἔτει 1281, ἦτο ὁ δεινὸς ἱστοριογράφος Γεώργιος ὁ Ἀκροπολίτης. Τὸ πρόσωπον τοῦτο δὲν ἐδυνήθη νὰ πείσῃ τὸν Ἰωάννην

ὅπως παραιτηθῆ τοῦ τίτλου τοῦ αυτοκράτορος τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἐνώσῃ τὴν τύχην του μετὰ τῆς τοῦ Μιχαὴλ διὰ γαμικοῦ συνδέσμου μετὰ τῆς οἰκογενείας τῶν Παλαιολόγων. Ἀλλ' ἐν τούτοις ἡ ἀποστολὴ αὐτοῦ ἔφερε τοὺς καρπούς τῆς. Μόλις ὁ Ἀκροπολίτης εἶχε καταλίπει τὴν Τραπεζοῦντα, καὶ γενικὴ ἐπανάστασις διευθυνομένη ὑπὸ ἐνὸς Ἑλλήνου Παπαδοπούλου ἐπέφερε τὴν πτώσιν τῆς δεσποζούσης μερίδος. Οἱ ἐπαναστάται κτεῖχον ἐπὶ τινα χρόνον αἰχμάλωτον ἐν τοῖς μεγάροις αὐτοῦ Ἰωάννην τὸν Β΄, ὅστις δὲν ἐβράδυνεν ὁμῶς νὰ διαφύγῃ αὐτοῦ καὶ νὰ ἀναλάβῃ πάλιν τὴν ἀρχήν. Εἶναι ἀδύνατον τὴν σήμερον νὰ ἀποδείξωμεν τὴν συνενοχὴν τῶν ἐν τοῖς πράγμασι βυζαντινῶν εἰς τὰ συμβάντα ταῦτα, ἀλλ' ὁ Ἀκροπολίτης, πολιτικὸς τοσοῦτον ἄξιος ὅσον ἱστορικὸς, δὲν ἦτο τοιοῦτος, ὥστε νὰ ὀλιγορήσῃ εἰς τὸ νὰ παρασκευάσῃ περιστάσεως θοθείσης τὰ δικαιώματα αὐτοῦ. Οἱ ἡγεμόνες τῆς Τραπεζοῦντος καὶ Κωνσταντινουπόλεως ἐνόησαν, χάριν αὐτοῦ, τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ συνδεθῶσιν εἰς συμμαχίαν ὅπως ἐδραϊώσωσιν ἀμοιβαίως τοὺς θρόνους τῶν.

Μετὰ τινα χρόνον ἀπὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Παπαδοπούλου ἔφθασεν εἰς Τραπεζοῦντα νέος τις πρέσβυς. Ἰωάννης ὁ Β΄ ἐφάνη διατεθειμένος νὰ συνομολογήσῃ συνθήκην φιλίας πολιτικῆς καὶ οἰκογενειακῆς μετὰ τοῦ Μιχαὴλ· ἀλλ' ἐκφράζων ὅλως τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ νυμφευθῆ τὴν Εὐδοξίαν, τὴν νεωτέραν τῶν θυγατέρων τοῦ αυτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου, διεκήρυξεν ὅτι δὲν ἐδύνατο νὰ παραιτηθῆ τὸν τίτλον τοῦ αυτοκράτορος, τὸν ὁποῖον ἔφερον οἱ πρόγονοι αὐτοῦ. Τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως, τὰ πορφυρᾶ ὑποδημάτια, οἱ μανδύκι κεκοσμημένοι μετ' ἀετῶν καὶ ἄλλων παρασήμων τῆς ἀνωτάτης τάξεως ἦσαν φροσφιῆ εἰς τοὺς ματαίους κατοίκους τῆς Τραπεζοῦντος. Οἱ δ' ἡ προσωπικὴ τιμὴ τοῦ Ἰωάννου, οὐδ' ἡ πολιτικὴ αὐτοῦ θέσις, οὐδὲ τὰ αἰσθήματα τοῦ λαοῦ αὐτοῦ δὲν ἐπέτρεπον εἰς αὐτὸν νὰ παραιτηθῆ τοῦ τίτλου τοῦ αυτοκράτορος. Αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ Μιχαὴλ ἀνεγνώρισεν ἄμεσως ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ σκέπτηται περὶ τούτου· ἔτι δὲ σπουδαιότερον ἀπέβαινε δι' αὐτὸν νὰ κλείσῃ ἐντὸς τοῦ κύκλου τῆς ἰδίας οἰκογενείας τὸν ἀντίζηλόν του διὰ τὴν αυτοκρατορίαν· ἀλλ' αἱ ὑπόψιαι καὶ οἱ φόβοι, τοὺς ὁποίους ἡ κακὴ πίστις, ἱκανῶς γνωστὴ, τοῦ Μιχαὴλ διήγειρε παρά τῷ Ἰωάννη ἐπροξένουν προσκόμματα. Ἀλλὰ τέλος ὁ Ἰωάννης ἔλαβε τοιαύτας ὑποσχέ-

σεις διὰ τὴν προσωπικὴν αὐτοῦ ἀσφάλειαν καὶ ἐπέτυχε τοσαῦτα ἐνέχυρα τῆς εἰλικρινείας τοῦ Μιχαὴλ, ὥστε μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἐτελέσθη ὁ μετὰ τῆς Εὐδοξίας γάμος αὐτοῦ κατὰ τὸν μῆνα Σεπτέμβριον τοῦ ἔτους 1282.

Ἡ παραδοχὴ τοῦ αυτοκράτορος τῆς Τραπεζοῦντος εἰς τὴν αὐλήν τοῦ Βυζαντίου ἐδείξε πασιφανῶς τὴν παιδικὴν ὑπερηφάνειαν τῶν Ἑλλήνων τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ βραδιουργία, ἡ πειθὴ καὶ ἡ ἐκφοβίσις ἐχρησίμευσαν, ὅπως ἀναγκάσωσι τὸν νέον αυτοκράτορα νὰ παραιτηθῆ τὰ πορφυρᾶ ὑποδημάτια καὶ τὸν αυτοκρατορικὸν μανδύαν. Ἡ μνήμη τοῦ Ἰωάννου Λασκάρως, οὗτινος εἶχεν ἐξορίσει τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἔκαμεν αὐτὸν νὰ συναινέσῃ εἰς τὸ νὰ παρουσιασθῆ εἰς τὸν μέλλοντα πενθερόν του μετὰ μελανῶν ὑποδηματίων καὶ ἐν στολῇ ἀπλοῦ δεσπότη (α) τῆς βυζαντινῆς αὐλῆς. Ἐβόησε τὰς παραχωρήσεις ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ μὴ ἀναλάβῃ τὰ αυτοκρατορικὰ παράσημα, εἰ μὴ μετὰ τὴν τελετὴν τοῦ γάμου του. Πιθανῶς τότε ὁ ἡγεμὼν τῆς Τραπεζοῦντος ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ αυτοκράτορος τῆς Ἀνατολῆς, ἀντὶ νὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ ὀνομάζῃται αυτοκράτωρ τῶν Ῥωμαίων. Μέχρι τῆς σήμερον φαίνονται αἱ εἰκόνες τοῦ Ἰωάννου καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Εὐδοξίας τῆς αυτοκρατορίσεως ὑπὸ τὸν πρόναον τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἀγίου Γρηγορίου Νύσσης. Ἐν τῇ τοιχογραφίᾳ ταύτῃ ὁ μανδύας τοῦ πρώτου κοσμεῖται διὰ μονοκεφάλων ἀετῶν, τῆς δὲ Εὐδοξίας διὰ δικεφάλων, καὶ εἶναι πιθανόν, ὅτι ἡ διαφορὰ αὕτη ἐκολάκευε ζωηρῶς τὸν λαὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως· δυστυχεῖς ἡγεμόνες καὶ δυστυχὴς λαός!

Καθ' ὃν χρόνον Ἰωάννης ὁ Β΄ ἦτο ἀπὸν τῆς Τραπεζοῦντος, ὁ Δαυὶδ, βασιλεὺς τῆς Ἰθρηρίας εἰσέβαλεν εἰς τὸ κράτος αὐτοῦ καὶ ἤρχισε νὰ πολιορκῆ τὴν πρωτεύουσάν· ἀλλ' ἡ ἐπιχείρησις ἐναυάγησε. Ἄλλοι κίνδυνοι ἐτάραξαν τὴν βασιλείαν τοῦ Ἰωάννου μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτοῦ. Γεώργιος ὁ ἀδελφὸς καὶ προκάτοχος αὐτοῦ, ἐλευθερωθεὶς ἀπὸ τοὺς Τουρκομάνους, εὗρε μετὰ τῶν δυσσαρστημένων εὐγενῶν μερίδα τινα ὑποστηρίξασαν τὰς προσπάθειάς αὐτοῦ, ὅπως ἀναθῆ πάλιν τὸν θρόνον. Οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ ἐνικήθησαν, καὶ

(α) Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ τίτλος τοῦ δεσπότη ἀπεδίδοτο εἰς τοὺς μεγάλους λειτουργοὺς τῆς ἑλληνικῆς αυτοκρατορίας· ὑπῆρχεν ὁ δεσπότης τῆς Ἠπείρου, ὁ δεσπότης τῆς Λακωνίας κτλ.

αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐγένετο αἰχμάλωτος, ἀλλ' ὁ Ἰωάννης ὅπως ἀποκαταστήσῃ τὴν εἰρήνην ἐν τῇ οἰκογενείᾳ αὐτοῦ καὶ ἐξασφαλίσῃ τὴν δημοσίαν ἡσυχίαν, ἐπέτρεψεν εἰς αὐτὸν νὰ τηρήσῃ τὸν τίτλον τοῦ αυτοκράτορος, χωρὶς ὁμῶς νὰ ἀφήσῃ αὐτὸν νὰ συμμετάσχῃ τῆς διοικήσεως τῶν πραγμάτων.

Νέα τις στάσις μετέβαλεν ἐπὶ πλέον τὰς τύχας τοῦ Ἰωάννου. Ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ Θεοδώρα, θυγάτηρ τοῦ Ἐμμανουὴλ Α΄ καὶ τῆς Ρουσαδάνης, ἡγεμονίς τῆς Ἰθρηρίας, ἀνεβιβάσθη εἰς τὸν θρόνον, νομίσματα κοπέντα εἰς τὸ ὄνομά της καὶ φέροντα τὴν εἰκόνα αὐτῆς μαρτυροῦσιν ὅτι αὕτη ἀνεγνωρίσθη κυρίαρχος τῆς αυτοκρατορίας, πλὴν ἀγνωσοῦμεν πῶς ἐπέτυχεν τὴν ἀρχήν, ἐπὶ πόσον χρόνον ἐκράτησεν αὐτὴν, καὶ πῶς τὴν ἀπώλεσε. Γινώσκουμεν ὅτι ὁ Ἰωάννης ἐπανῆλθεν εἰς τὸν θρόνον του καὶ τὴν πρωτεύουσάν του. Ἀπέθανε δὲ, ἐν ἔτει 1297, εἰς τὸ φρούριον Λίμνικα, βασιλεύσας δέκα καὶ ὀκτὼ ἔτη, τὸ δὲ σῶμα αὐτοῦ μετακομισθὲν εἰς Τραπεζοῦντα, ἐτάφη ἐν τῇ μητροπόλει, ἐκκλησίᾳ τῆς Χρυσοκεφάλου Παναγίας. Κατέλιπε δὲ δύο υἱοὺς Ἀλέξιον τὸν Β΄ καὶ Μιχαὴλ.

Ἀγνωστοὶ μὲν τὰ αἷτια τῶν ἀδιαιρέτων ἐσωτερικῶν ταρχῶν τῆς αὐλῆς καὶ τῶν συνεχῶν πολέμων τῆς αυτοκρατορίας τῆς Τραπεζοῦντος, πλὴν εἶναι φανερὰ τὰ ἀποτελέσματα. Ἐν τούτων τῶν ἀποτελεσμάτων ὑπῆρξεν ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰωάννου τοῦ Β΄, ἡ ἀπώλεια τῆς ἐκτεταμένης καὶ πλουσίας ἐπαρχίας τῶν Χαλύβων, τῆς ὁποίας τὸ ἔδαφος εἶναι τοσοῦτον γόνιμον εἰς μέταλλα, ὥστε οἱ κάτοικοι, αὐτῆς, σκαλιζόντες τὴν γῆν, ἀνακαλύπτουσιν ἱκανὴν ποσότητα σιδήρου καθαρῶς πρὸς ἐμπορείαν. Οἱ Τουρκομάνοι ἠρήμωσαν τὴν ἐπαρχίαν ταύτην καὶ ἐξέβαλον σχεδὸν ὅλους τοὺς ἀρχαίους κατοίκους, ὅπως καταστήσωσι τὸν τόπον ἐπιτήδειον εἰς βοσκὴν χρησιμεύουσιν εἰς διαμονὴν τῶν νομαδικῶν αὐτῶν φύλων.

Ἰωάννης ὁ Β΄ ἀπέκτησε φήμην μετὰ τῶν ἐθνῶν τῆς δυτικῆς Εὐρώπης τὰ μέγιστα ὑπερβίνουσαν τὴν πραγματικὴν αὐτοῦ δύναμιν. Ὁ πομπώδης τίτλος τοῦ αυτοκράτορος τῆς Τραπεζοῦντος ἔρριπτε κάλυμμα ἐπὶ τῆς ἀδυναμίας του, καὶ ἡ ἀπόστασις ἐκρυσταίνε τὴν μικρὰν ἔκτασιν τῶν κτήσεών του ὅπισθεν τῆς μακρᾶς γραμμῆς τῶν ὑπὸ τὸ σκῆπτρόν του κειμένων μερῶν. Ὁ πάπας Νικόλαος ὁ Δ΄ προσεκάλεσεν αὐτὸν νὰ συμμετάσχῃ τῆς σταυροφορίας τῆς ὀρισμένης

πρὸς ἀνάκτησιν τῆς Πτολεμαίδος. Ἡ αὐτοῦ Ἀγιο-
της ἐκολακεύετο ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Τραπε-
ζοῦντος θὰ ἠκολουθεῖτο εἰς τὴν πρόσκλησιν ταύ-
την ὑπὸ τοῦ Ἀργοῦν Χάνου Μογγόλου τῆς Ταυ-
ρίδος, καὶ ὑπ' ὅλων τῶν χριστιανῶν ἡγεμόνων
τῆς Ἀνατολῆς, ἀπὸ τῆς Γεωργίας μέχρι τῆς Ἀρ-
μενίας καὶ Κιλικίας. Ἡ πρόσκλησις αὕτη ἔμεινε
καὶ ἔπρεπε νὰ μείνῃ ἀνευ ἀποτελέσματος. Καὶ
αὐτὸς ὁ Ἰωάννης ἂν εἶχε τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ
συμμορφωθῆ πρὸς τὰς προτροπὰς τοῦ βωμάου
ποντίφικος, ἦτο λίαν ἠσυχολημένος ἐπαγρυπνῶν
ἐπὶ τῶν φκτριῶν τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ καὶ ἀπο-
κρούων τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Τουρκομάνων τῆς με-
γάλης ὀρδῆς τῶν μελανῶν προβάτων, ἧ ὥστε νὰ
σκέπτηται νὰ ὑπάγῃ εἰς βοήθειαν τῶν ἰπποτῶν
τῶν πολεμούντων ἐν Παλαιστίνῃ.

(Ἐπεται ἡ συνέχεια)

ΠΕΡΙ ΖΑΓΟΡΙΟΥ. (1)

Τῶν μέχρι τοῦδε μνημονευθέντων χωρίων τὰ
πλείω ἀπετέλουν πρό τινων ἑκατονταετηρίδων τὸ
Ζαγόριον. καὶ τούτο ἐξηγεῖται, διότι τὰ χωρία
ταῦτα κείνται ἀληθῶς περὶ τὸ Μιτσκέλι καὶ
πέραν αὐτοῦ. μετὰ δὲ τὴν εἰς τοὺς Τούρκους ὑπο-
ταγήν τῆς Ἠπείρου ἐφέροντο μερικώτερον ὑπὸ τὸ
ὄνομα Βοϊνίκων (2). Ἀλλὰ καὶ τὰ ἰδιαιτέρα ὀνό-
ματα, ὡς σήμερον φέρονται, ἴνε κατὰ τι διά-
φορα τῶν παλαιῶν, ἧ δὲ τοποθεσία αὐτῶν μετε-
βλήθη, καὶ μόλις νῦν ὀλίγιστα ἐρείπια φαίνονται
πλησίον κείμενα τῶν ἀντικαταστηθέντων χωρίων.
Σημειωτέον δὲ πρὸς τούτοις ὅτι καὶ τῶν ὑπὸ Ἰου-
στινιανοῦ κατὰ Προκόπιον ἐν Ἠπείρῳ κτισμάτων
ἐνεκα τῶν ἐπερχομένων βαρβάρων ποῦ μὲν καὶ ἔ-
χνη σῶζονται καὶ ἐν Ζαγορίῳ, ποῦ δὲ μόνον τὰ
ὀνόματα (καστρί. καστέλ.) εἰς τὰς ὀλίγας ταύτας
παρατηρήσεις ἀρκούμενοι περὶ τοῦ κυρίως Ζαγο-
ρίου ἂς στρέψωμεν ἤδη τὴν προσοχήν ἡμῶν πρὸς
τὸ δυτικώτερον μέρος αὐτοῦ, ὅπουθεν δυνάμεθα
μετὰ ταῦτα νὰ δώσωμεν εὐκολώτερον πέραν εἰς
τὴν ἐκδρομὴν ἡμῶν.

Ὅλα σχεδὸν τὰ χωρία ταῦτα συγκαταλεγ-
μένων καὶ τινων ἄλλων ἀνηκόντων νῦν εἰς τὴν
τῆς Κονίτισης περιοχὴν ἀπετέλουν κατὰ τὴν δε-
κάτην πέμπτην ἑκατονταετηρίδα ἰδίων τμήμα φέ-
ρον τὸ ὄνομα τῆς ἐπισημοτέρας κωμοπόλεως Πα-

πίγκου· πλησίον δὲ τῆς Ἀρτσίστας διασώζονται
νῦν ἐρείπια τινὰ, ἐνθα ὁ Π. Α. Π. θέτει τὴν κατὰ
τὸν μεσαιῶνα ἀκμάζουσαν πόλιν Ῥευνίκον, περὶ
τῆς ἀλώσεως τῆς ὁποίας ὑπὸ Ἰσαήμ διηγείται,
ὄχι ὀλίγα (1), καὶ ὅπου νῦν ἐκκλησίαι ἀρχαιοῦτο-
ποι φαίνονται.

Πρὸ τοῦ Παπίγκου ἀπαντᾷ τις ἐκ Μαναδεν-
δρίου ἀναχωρῶν μετὰ μίαν περίπου ὥραν ἐπὶ τοῦ
αὐτοῦ ὄροπεδίου τὰ Ἄνω Σουδενᾶ καὶ ἐντεῦθεν
μετὰ ἐν τέταρτον τὰ κάτω Σουδενᾶ, πέραν δὲ
τούτων βορειοδυτικὰ μάλιστα τοῦ πρώτου τὸ
Τσερβάρι. Καὶ τὰ τρία ταῦτα χωρία δικαίως ἀν-
θαμιλλῶνται πρὸς τὰ τῆς δευτέρας τάξεως διά-
τε τὴν παιδείαν καὶ τὸν καλῶς ἐννοούμενον πο-
λιτισμὸν. Τὸ πρῶτον ἴνε ἡ πατρίς τοῦ γνωστοῦ
καὶ περὶ τὸν Ἕλληνα λόγον δεξιωτάτου τῶν πα-
λαιῶν διδασκάλων τῆς προγενεστέρως γενεᾶς Νεο-
φύτου Δούκα, τὸ δὲ τελευταῖον τοῦ εἰς Ἰωάννινα
συστήσαντος διὰ τοὺς πτωχοὺς ἀξιόλογον φαρ-
μακείου καὶ μετὰ πολλὰ ἄλλα εὐεργετήσαντος τὴν
πατρίδα ἀοιδίμου Κ. Γούνερη.

Ἀπὸ Κάτω Σουδενᾶ μετὰ δύο περίπου ὥρας
φθάνομεν εἰς Βελλᾶ, νῦν μοναστήριον κείμενον
κάτωθεν τοῦ Ζαγοριακοῦ ὄροπεδίου μεταξὺ λόφου
τινος καὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Κα-
λαμᾶ (Θύαμις)· περὶ τοὺς ἐκεῖ δὲ πλησίον κει-
μένους λόφους ἀπαντᾷ τις οὐκ ὀλίγα μεσαιωνικά
ἐρείπια· ὁ δὲ κατὰ τὴν δεκάτην ὀγδόην ἑκατον-
ταετηρίδα ζήσας γεωγράφος Μελέτιος ἀναφέρει
ἐνταῦθα μικρὰν τινὰ κώμην, ἧς, φαίνεται, οἱ
κάτοικοι μετὰ ταῦτα διεσπάρησαν καὶ καθὰ νῦν
μανθάνομεν ἐκ παραδόσεως ἀπετέλεσαν τὰ Ἄνω
Σουδενᾶ. Ἀλλ' ἐκ τῆς ἐπισκοπῆς, ἧτις μέχρι μὲν
τοῦ 1833 διετηρεῖτο ὡς τοιαύτη, ὕστερον δὲ εἰς
ἀρχιεπισκοπὴν προῦθιβάσθη καὶ μετὰ ταῦτα συ-
νεχωνεύθη τῇ τῶν Ἰωαννίνων μητροπόλει, τέλος
δ' ἐπ' ἐσχάτων ἀπετέλεσε καὶ νῦν ἀποτελεῖ μετὰ
τῆς Κονίτισης ἰδίαν ἀρχιεπισκοπὴν, καὶ ἐκ τῶν
σωζομένων ἐρειπίων, ὅπου ἀνευρέθησαν καὶ ἀγάλ-
ματα κολοσσαϊαῖα (2) εἰκάζεται ὅτι ἔκειτο ἐνταῦ-
θα ἀρχαία τις πόλις ἀκμάζουσα ἐπὶ Βυζαντινῶν,
οἱ κάτοικοι τῆς ὁποίας, τίς οἶδε τίνων αἰτίων
ἐνεκα μετόκησαν κατὰ τινὰ σωζομένην παραδό-
σιν εἰς Ἰωάννινα. Τίς ἡ πόλις αὕτη; ὁ Rouque-
ville εἰς τὰ ὑπὸ Προκόπιον λεγόμενα περὶ Εὐρώας
καὶ Φωτικῆς (3) στηριζόμενος παρεδέχθη ὅτι

(1) Χρονογρ. Τόμ. Β'. σελ. 144.

(2) Rouqueville, Voyage d. I. Grèce I, σελ. 339.

(3) Προκ. Ἰουστ. κτισμ. βιβλ. Δ, 1.

ἐνταῦθα ἔκειτο ἡ ἀρχαία πόλις Φωτικὴ Ἰουστι-
νιανοῦ κτίσμα. ὁ δὲ κύριος Δ. Σεμιτέλος (1) τῷ
ὀνόματι τῆς Βελλᾶς τεκμαιρόμενος πᾶν ἐνδοια-
στῶς ἀπερήνατο γνώμην ὅτι ἐνταῦθα ἔκειτο ἡ
Ἑλλᾶ, τὸ Δωδωναῖον μαντεῖον, ἧ δὲ Δωδῶνη εἰς
τὴν πλησίον κειμένην κώμην Δολιανᾶ, ἧτις πρῶν
ἀπετέλει μέρος τοῦ Ζαγορίου, νῦν δὲ ἄλλης πε-
ριοχῆς τῆς Ἠπείρου, τῶν Κουρέντων. ἐντεῦθεν
ἠλεκτρισθέντες καὶ ἄλλοι προσεπάθησαν νὰ ἐφαρ-
μόσωσι πάσας τὰς περὶ Δωδῶνης σωζομένας μαρ-
τυρίας. ἡ τόση τῶν Ἠπειρωτῶν καὶ ἄλλων ξένων
περιηγητῶν προσπάθεια πρὸς εὐρεσιν τῆς πόλεως
Δωδῶνης, ἀφοῦ ὡς εἶδαμεν μόνον ἐν τῇ μικρᾷ πε-
ριοχῇ τοῦ Ζαγορίου τρία μέρη ἐρίζουσιν, ἔχει τι τὸ
καλὸν καὶ ἴνε εὐεξηγήτος· καὶ μὰ τὴν ἀλήθειαν
λυπούμεθα διότι δὲν ἀναφέρονται πολλὰ πόλεις
οὕτω καλούμεναι ἵνα εὐαρεστήσωσιν αὐτοὺς καὶ
κορέσωσι τὴν ἐπιθυμίαν των. Ταῦτα δὲ λέγοντες
δὲν ἀρνούμεθα ὅτι καὶ νῦν, ὡς προσεπαθήσαμεν
ἄλλοτε νὰ δεῖξωμεν τοῖς ἀναγνώσταις τῆς Χρυ-
σαλλίδος (2) ἐνεκα παρανοήσεως χωρίων τινων
τῶν ἀρχαίων ἰδίως τοῦ Ἠσυχίου ἀπὸ Rouqueville
μέχρι τοῦ τελευταίου ἐκδώσαντος περὶ Δωδῶνης
ἰδίαν πραγματείαν ἡ Δωδῶνη ἐτετραχοτομήθη,
ἂν ἐπιτρέπεται οὕτω νὰ εἰπώμεν, ὅπερ κάπως
εὐαρεστῆ τοὺς ὑπὸ τῆς φύσεως προικισθέντας με
ἀνακαλύψωμεν διαθέσειν καὶ μετὰ θάρρους εἰς δημο-
σίευσιν προαγομένους. δὲν εἰξεύρω δὲ τί μᾶς εἶχε
βάλει τότε ὁ διάβολος νὰ θέλωμεν ν' ἀποδείξω-
μεν ὅτι ἡ Δωδῶνη, ἐν ἧ τὸ ἱερόν, ἦτο μία καὶ ἡ
αὐτῇ, καὶ οὐδὲ Ἑλλᾶ πόλις ἦτο, οὐδ' ἄλλο τι
ὅπως ποτ' ἂν ἦ ὅμως ἐκ τῆς ἐξετάσεως ἐκείνης
ἐδείχθη, νομίζομεν, ἀρκούντως ὅτι καὶ ἐν τῇ Βελ-
λᾷ δὲν πρέπει νὰ ζητήσωμεν ἡ καὶ νὰ πιστεύ-
σωμεν ὅτι ἔκειτο ἡ πόλις Δωδῶνη καὶ τὸ μαν-
τεῖον.

Ὅχι πολὺ μακρὰν τῆς Βελλᾶς κείνται τὰ χω-
ρία Ἄνω καὶ Κάτω Ραβένια, Μαυροβοῦνι, Ἄλφιδ
Τσοφλίκι καὶ Ἅγιος Μηνᾶς, τὰ ὅποια ὡς ἀληθῶς
δύναται τις νὰ κατατάξῃ εἰς τὰ τῆς τρίτης τά-
ξεως χωρία, εἰς ἧ μόλις ἀπαντᾷ τις ἀλληλοδιδα-
κτικὰ σχολεῖα, αἱ δὲ γυναῖκες δὲν διαφέρουσι
παντάπασι τῶν χωρικῶν, ὡς καὶ οἱ ἄνδρες, ἀμφο-
τέρων δὲ ἡ ἐνδυμασία ἴνε αὐτὸ τοῦτο χωρικῆ.
οὐχ ἦττον ὅμως τὰ δύο πρῶτα διακρίνονται πολ-
λῶν χωρίων τοῦ Ζαγορίου ὡς πρὸς τὰ προϊόντα,

μάλιστα δὲ πάντων τὸν οἶνον. Ἀλλ' ἂν βορειώ-
τερον τούτων διευθυνθῶμεν θέλομεν ἀπαντήσῃ οὐ
πολὺ μακρὰν ἀπέχοντα ἀπ' ἀλλήλων καὶ τὰ χωρία
Ἀρτσίτα, Πάπιγκο καὶ Βιτσκό. Περὶ τῶν δύο πρῶ-
των εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ πρὸς τὸ δυτικώτερον μέρος
τοῦ Ζαγορίου εἶπομεν ὀλίγιστα· νῦν δὲ λέγομεν ὅτι
διαφέρουσι κατὰ τι τῶν προμνημονευθέντων χω-
ρίων καὶ κατατάσσονται μεταξὺ τῆς δευτέρας καὶ
τρίτης τάξεως· εἰς τὰ δύο πρῶτα διατηροῦνται
καὶ ἑλληνικὰ σχολεῖα. αἱ δὲ γυναῖκες μόλις ἤρ-
χισαν νῦν νὰ ἐκπολιτίζωνται. ἐνεκα τῶν πολλῶν
ἐργασιῶν ἀναγκάζονται πολλάκις πρὸς οὐδὲν νὰ
λογίζωνται τὸν εὐτρεπισμὸν καὶ καλλωπισμὸν,
ἐνίοτε δὲ νυμφεύουσαι τὰ τέκνα των νὰ λαμ-
βάνωσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ νύμφας μεγαλειτέρας
ἡλικίας τοῦ νυμφίου· τὸ αὐτὸ ἠδύνατό τις νὰ
εἶπῃ καὶ διὰ τὸ Τσερβάρι. Περαινομεν δὲ τὰ περὶ
τοῦ τμήματος τούτου τοῦ Ζαγορίου ἀναφέροντες,
ὅτι πλησίον τοῦ Παπίγκου ὑπάρχουσι τοποθεσίαι
τινες φέρουσαι ὀνόματα χωρίων τινων μάλιστα
τοῦ ἀνατολικωτέρου μέρους τοῦ Ζαγορίου εἰς ὃ
νῦν μεταβαίνομεν.

Ἄς ἀκολουθήσωμεν λοιπὸν πάλιν τὴν ὁδόν,
ἧν πρῶτον ἐλάβομεν ἀνατολικώτερον βαίνοντες.
οὕτω δὲ φθάνομεν εἰς χωρία ὅπου καὶ ἡ βλαχικὴ
γλῶσσα νῦν ὀμιλεῖται ἐκτὸς ὀλίγων ἐξαιρέσεων,
καὶ εἰς τινὰ ὑπὸ τῶν γυναικῶν μόνον ἡ βλαχικὴ.
Ἀλλὰ καὶ τὸ τμήμα τοῦτο συμπεριλαμβανομέ-
νων τοῦ Τσοπελόβου, Σκαμνελίου καὶ Νεγάδων,
ἀπετέλει μετὰ τοῦ Μαλακασίου καὶ τῶν περὶ
αὐτὸ μίαν τῶν τεσσάρων περιοχῶν τῶν Ἰωαννί-
νων. ὡς φαίνεται δὲ τὰ χωρία τοῦ τρίτου τού-
του Ζαγοριακοῦ τμήματος κατωκλήθησαν τὸ μὲν
ὑπὸ τῶν κυρίως Ζαγορισίων, τὸ δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ
Βλαχικοῦ στοιχείου, ἂν καὶ ὑπάρχουσι τινες δι-
σχυριζόμενοι ὅτι ὅλως ὑπὸ Βλάχων, ὧν τινες
πρόϊόντος τοῦ χρόνου πάντως ἐξελληνίσθησαν, οἱ
δὲ καὶ μένουσιν ἀκόμῃ.

Ἐκ Τσοπελόβου φθάνει τις μετὰ ὀλιγῶρον
διάστημα εἰς Μακρίνου, ἐνθα πρὸ ὀλίγων ἐτῶν
ὀμιλεῖτο ἡ Βλαχικὴ γλῶσσα, νῦν δὲ καὶ ὑπὸ τῶν
γυναικῶν ἡ ἑλληνικὴ. οἱ κάτοικοι φιλοτιμούνται
νὰ εἰσάξωσι καὶ τὸν πολιτισμὸν, ἀφοῦ σχολεῖα
διατηροῦσι. Πλησίον τοῦ Μακρίνου καὶ ἀπέναντι
κεῖται τὸ Τσερνέσι εἰς δύο τμήματα διηρημένον,
ὧν τὸ μικρότερον λέγεται καὶ Séschi. ἐνταῦθα
ὀμιλεῖται καὶ νῦν ἡ βλαχικὴ γλῶσσα· μόνον δὲ
ἀλληλοδιδασκτικὸν σχολεῖον ἀπαντᾷ τις. Πρὸ
τούτου ἔρχεται τὸ Φλαμπουράρι κατὰ τετρα-

(1) Ἠπειρωτ. Δ. Σεμιτ. βιβλ. Α. σελ. 57.

(2) Χρυσ. Β. Τόμ. σελ.

τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ κατώρθωσαν συνεργεία καὶ ἄλλων μέσων νὰ ἐξελληνίσωσι καὶ πολ-
λοῦς. Ὅπως ποτ' ἂν ἦ, εἰς τὸ περὶ τῶν Βλάχων
ἐπανερχόμενοι λέγομεν, ὅτι οἱ ἐν Ἠπειρῷ, Θεσ-
σαλίᾳ καὶ Μακεδονίᾳ Βλάχοι προσπελάζουσι τὰ
μέγιστα τοῖς Ἕλλησι διὰ τὴν ἀρχικὴν αὐτῶν
καταγωγὴν καὶ διὰ τὴν ὕστερον συγχρωτίσιν, διὸ
καὶ ἡ ἐντελής αὐτῶν ἐξελληνίσις ἔνε καὶ δικαία
καὶ εὐκολωτάτη. ἂν οἱ Βλάχοι οὗτοι ἦσαν ἀλ-
λοῖοι τὴν καταγωγὴν καὶ ἂν ἡ νῦν γλῶσσά των
ἡ ἐπιβληθεῖσα αὐτοῖς ἄλλοτε ἠδύνατο νὰ μορ-
φωθῆ καὶ ἀποτελέσῃ γλῶσσαν ἐπιτηδεῖαν πρὸς
τὰς τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος ἀνάγκας πρὸς
μόρφωσιν, διανοητικὴν ἀνάπτυξιν καὶ ὕλικὴν
προαγωγὴν αὐτῶν οὐδεὶς ἤθελεν ἐπιζητεῖ τὸν
ἐξελληνισμόν των. ἀλλ' ὅταν οὗτοι ἔχουσι πλεί-
στας ὁμοιότητας τοῖς νῦν ὁμιλοῦσι τὴν ἑλληνι-
κὴν καὶ διετήρησαν ἦθη καὶ ἔθιμα ὧν ἡ ἀρχὴ
φαίνεται κάπως ἑλληνικὴ, δύνανται δ' ἴσως καὶ
τινας καλουμένους Ἕλληνας νὰ ὑπερτερῶσι κατὰ
τοῦτο, ὡς θέλει δειχθῆ ποτε, ὅταν ἀμφοτέρων
ἐξετασθῆ ὁ βίος ἀκριβέστερον καὶ ἐπιστημονικώ-
τερον συγκριτικῶς, τότε τίς ἔνε ὁ μὴ ἐπιδιώκων
καὶ ἐπιποθῶν τὴν ἐπικράτησιν τῆς ἑλληνικῆς
γλώσσης; Τὸ καθ' ἡμᾶς, οἵτινες πρὸς οὐδὲν λο-
γιζόμεθα τὰς κατὰ τὰ νῦν ἔτη ἀναφύσεως πο-
λιτικᾶς ἐριδας μεταξὺ τῶν ἐν Δακίᾳ Βλάχων,
καὶ ἐκ τοῦ σύνεγγου γνωρίζομεν καὶ ἐσπουδάσα-
μεν οὐκ ὀλίγους τῶν ἐν Ἠπειρῷ, Θεσσαλίᾳ καὶ
Μακεδονίᾳ Βλάχων κατὰ τὴν ἦθη καὶ ἔθιμα,
γλῶσσαν καὶ φρόνημα, ἐκ δὲ τῆς ἐν Ζαγορίῳ
καὶ ἄλλοις μέρεσι ἐξελληνίσεως τῶν πλείστων
χρηστάς ἐλπίδας ἔχομεν, πεποιθήμεν ὅτι ἐν τῶν
καλῶν μερῶν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους θέλει εἶσθαι
καὶ τὸ Βλαχικόν. Τὴν ἀλήθειαν δὲ ταύτην καὶ
νῦν τὰ πράγματα ἀνακηρύττουσι. Χάριν τούτων
καὶ τῶν τοιούτων μεγίστων ἐπαίνων ἄξιοι ἔνε οἱ
συστήσαντες καὶ συνιστῶντες ἑλληνικὰ σχολεῖα
δι' ἀμφοτέρας τὰ γένη εἰς τὰ μέρη ταῦτα καὶ οἱ
μετὰ πλείστου ζήλου ἐπιδιώκοντες τὴν ὅσον τὸ
δυνατὸν ταχυτέραν ἐξελληνίσιν αὐτῶν.

Τῶν ὀλιγίστων χωρίων ἐξελληνιζομένων τὸ
Ζαγόριον θέλει ἐντελῶς ἀφομοιωθῆ καὶ καθ' ἐκά-
στην ἀληθῶς ἐκπολιτιζόμενον θὰ ἐπισύρῃ τὴν
προσοχὴν καὶ τῶν ἄλλων τῆς Ἠπειροῦ περιούτων,
ὧν οἱ κάτοικοι φιλοτιμούμενοι καὶ ἀνθαμιλλώμε-
νοι πρὸς πᾶν ὅ,τι καλὸν θὰ καταστήσῃ τὴν
Ἠπειρον ἀληθῆς πρότυπον ἐπαρχίας ἐν τῇ Εὐρω-
παϊκῇ Τουρκίᾳ. Διὰ τῆς ἠθικῆς ἀνατροφῆς, ἐκπαι-

δεύσεως καὶ καλῶς ἐννοουμένου πολιτισμοῦ προά-
γονται τὰ ἔθνη, αἱ ἐπαρχίαι. ὅταν ταῦτα εὐρί-
σκονται εἰς ἀνθηρὰν κατάστασιν εἰς πάσας σχεδὸν
τὰς χώρας καὶ ἡ φύσις τοῦ Ζαγορίου θὰ μετα-
βληθῆ καὶ ὁ νῦν φαινόμενος ξηρὸς καὶ ἄγονος
τόπος θὰ ἐπαρῆ εἰς τοὺς κατοίκους αὐτοῦ, διότι
ἂν ἡ πετρώδης καὶ ὄρεινὴ γῆ δὲν φέρει ἀνταξίους
τῶν κόπων καρποὺς ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα μέσα
τούτων εὐγενέστερα δι' ὧν καὶ ἑαυτοῖς θὰ περι-
ποιήσωσι τιμὴν καὶ ἀνέτως οὗτοι θὰ πορίζονται
τὰ πρὸς τὸ ζῆν καὶ προαγωγὴν αὐτῶν συντεί-
νοντα. Ἐνόσω ὅμως ἡ ἐν ξενιτείᾳ τῶν ἀνδρῶν δια-
μονὴ καὶ ἡ τῶν γυναικῶν ἐργασία ἐν οὐ δέοντι
παρατείνεται, ὅσον τὸ Ζαγόριον καὶ ἂν φρίνηται
ὅτι πολιτίζεται δὲν δύναται νὰ εὐαρεστῆ καὶ τοὺς
κατοίκους αὐτοῦ καὶ πάντα ἀμερόληπτον παρα-
τηρητὴν. Μάτην ἄς ἐπιζητήσωσι αἱ γυναῖκες καὶ
τινες τῶν ἀνδρῶν διὰ τοῦ γάμου νὰ προσελκύω-
σιν εἰς τὴν πατρίδα τὰ τέκνα των, διότι καὶ
τοῦτο δὲν κατορθοῦται καὶ ἕτερον προστίθεται.
Ὅταν δὲ ἡ ἀνατροφή τῶν τέκνων ἐμπεισθήσῃ εἰς
χεῖρας δεισιδαιμόνων γυναικῶν καὶ γραϊδιῶν διδα-
σκόντων αὐτὰ πάσας τὰς ἑαυτῶν προλήψεις, ποῖον
ἔθνικὸν φρόνημα ἀναπτύσσεται καὶ τίνι τρόπῳ
τὰ ἐξ αὐτῶν ἐλαττώματα ἀποσοβοῦνται; Ὅταν
συζυγικὸς βίος δὲν ὑπάρχει τίς ἐλπίς ὑπολείπεται
ὅτι δύνανται νὰ ἐπιστρέψωσι οἱ ἐν ξενιτείᾳ ἀπο-
δημοῦντες εἰς τὸ Ζαγόριον, ἀλλ' ἄς μὴ εἴμεθα ἀπαι-
σιόδοξοι καὶ ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι αἱ ὑποδειχθεῖσαι
ἐλλείψεις θὰ διορθωθῶσι καὶ τὸ Ζαγόριον θὰ προσ-
ελκύη πάντα τὰ ὁποῦδήποτε ἀποδημοῦντα τέκνα
του. Καὶ οἱ ξένοι περιηγητὰι περισσότερον θὰ ἐπι-
σταίνωσι τὴν προσοχὴν των καὶ μετὰ μεγαλει-
τέρων ἐπαίνων θὰ περιγράψωσιν ἐν ταῖς ἐκδρομαῖς
αὐτῶν ἡ περιηγήσει τὸ ὄρεινόν μὲν, ἀλλὰ μαγευ-
τικώτατον Ζαγόριον.

Ἐν Ἀθήναις, κατὰ Μάϊον τοῦ 1865.

Γ. ΧΡ. ΧΑΣΙΩΤΗΣ.

ΤΟΜΟΣ Δ' 30-Τ-1866
ΕΛΕΓΕΙΟΝ

ἡ ἢ πικρὰ τοῦ παρελθόντος ἀνάμνησις.

Πρὸς τὸν φίλτατον ἀνεψιὸν Μ. Μ.

Ἐκ Κωνσταντινουπόλεως.

« On the tree of Life Eternal
Man! let all thy hopes be staid,
which alone, for ever vernal,
Bears a leaf which ne'er shall fade. »

Ἦπ' αὔραν τερπνὴν γαληναί' Οὐρανοῦ,
Ἦπὸ στάλαγμα δρόσου,
Ῥοδόχρουν μειδίαν' Ἀγγέλου παιδρῶ
Ἀπηύγαζες, φίλτατ' ἐγγυς τῆς Μητρὸς σου.

Ἐγγυς κελαρύζοντος βεῖθρου στοργῆς,
Δικυγῶν αἰσθημάτων,
Ἀπέπεμπες νέκταρ, ὡς ἄνθος Ῥοδῆς,
Ὡς ἕκρος κρῖνον μεστὸν ἀρωμάτων.

Πλησίον-αὐτῆς καθ' ἐκάστην σοφᾶς
Συμβουλᾶς ἡκροᾶσο,
Κ' εἰς πέλαγος πλέων ἀπλέτου χαρᾶς
Εἰς ἔνδεκ' Ἀνοιξίαις παιδρῶς ἐπετάσο.

Πλὴν αἴφνης θυέλλης λοιμώδους φορᾶ
Μετ' ἀγρίων ἀνέμων,
Ἐπέρχετ', ἐκείσο ἔμμανῆς, παγερά,
Ὡς δράκων ἀλάστωρ, ὡς βάσκανος δαίμων!

Κ' ἐκρήγνυται φεῦ! ἀργαλέος σκηπτὸς
Ὡς θανάσιμον βέλος,
Κ' ἐν μέσῳ πατάγου μοιραίας νυκτός . . .
Τιτρώσκει ἀσπλάγχχως πολύδακρυ μέλος!

Φθινόπωρον, τῆτες, λυγρὸν καὶ ὠχρὸν
Εἶχε φεῦ! ἀνατεῖλει,
Κ' ἐγγυς πολυκλαύτων θυμάτων πολλῶν . . .
Ἠνοιχθῆ ἀώρως νεκρότητος πύλη!

Κ' ἀπέπτ' ἡ φίλτερὰ τῶν πόθων ἐλπίς,
Ἐκ τῆς γῆς, τοῦ θανάτου,
Σκιρτώσα εἰς ἔαρ ἀπαύστου τρυφῆς
Ἐν μέσῳ χαρᾶς καὶ μολπῆς ἀκηράτου.

Σ' τὴν κλίνην δ' ὕστερως κειμένη ὠχρὰ,
Μετ' ὀδύνης μυχίου
Σ' ἠσπάζετο πόθῳ σ' τὰ χεῖλη ψυχρὰ,
Εἰς ἔνδειξιν φίλτρου ἀγνοῦ κ' ἐγκαρδίου.

Σ' τὴν μνήμην αὐτῆς πενθηροὶ στεναγμοὶ
τὴν καρδίαν δονοῦσι,
Καὶ θρόμβοι δακρύων ὡσεὶ ποταμοὶ
Τὰ πύρινα βλέμματ' ἀπαύστως θολοῦσι!

Ἐπέπρωτο δὲ νὰ γευθῆς τῶν λυπῶν,
Τῶν βασάνων, τῶν τρώμων,
Κ' εἰς ὥρας ζοφώδεις πικρῶν σπαραγμῶν
Νὰ φέρῃς αὐτῶν τὸ φορτίον ἐπ' ὤμων!

Ὀχρόλευκος ἔσσης ὡς δᾶς νεκρικὴ

Καιομέν', εἰς τοὺς τάφους,
Τὰ στήθη σπαράττων εἰς γόους ἐκεῖ
Καὶ γόνυ δεήσεως κλῶν ἐπ' ἐδάφους.

Ἐκεῖ πλάξ καλύπτει λευκὴ καὶ ψυχρὰ
Τῆς Μητρὸς σου τὸ μνήμα,
Καὶ δὴ ἡ Σελήνη εἰς νέφη ὠχρὰ,
Εἰς ἄλγους πυρώδους πολύστονον κύμα!

Ἐκεῖ Ῥοδοδάφνη δὲν βρῦει τανῦν
Οὐδ' ἀσφόδελος θάλλει,
Ἄλλ' ἄγγελος φεῦ! ἀοράτως παρῆν
Θανάσιμον πόμα κινῶν ἐν φιάλῃ!

Ἐκεῖ ἀνυψοῦνται δᾶεις ὄδυρμοὶ
Εἰς τὰς πέριξ ἰτέας,
Καὶ πνεῦμα βορβᾶ ἀπαισιῶς ἤχεῖ
Εἰς δώματα ἔρημα σκηνῆς φοικαλέας!

Πλὴν θάρρει γενναίως σ' τὸν Πλάστην Θεὸν
Ἐν ἐλπίδ' ἠδυτέρᾳ,
Ὅς, ὑπεράνω σφαιρῶν φαινῶν,
Ἀμείβει τοῖς πάσχουσιν ἄφθονα γέρα.

Καὶ εἴθ' ἡ καρδία οἰμώζουσα' αἰεὶ
Ἰλαρὰ ἀνανήψει,
Κ' ἠρέμα τὸ Τραῦμα ἡμῶν ἰαθῆ,
Κ' ἐξ ἄλγους λυγροῦ μειδίωσ' ἀνακύψει,

Καὶ σὺ ἐν τῷ βίῳ ἀλύπως χωρεῖς
Τοῦ λοιποῦ κ' ἀταράχως,
Κ' ἐν μέσῳ ἀθάνας χαρᾶς κ' ἠδονῆς
Ἐν πᾶσιν ἀκμάζεις ὀργῶν κατὰ τάχος.

Τὸ δ' ἄγρυπνον βλέμμα πρὸς σὲ μειδιῶν
Ἐκ τοῦ ὕψους, θεώρει
Καὶ αἶνεσιν ἄδων στωμύλων ψιδῶν,
Παρήγορον στέμμα εἰς μέτωπον φέρει.
Ἐν Ἀθήναις, τὴν 4 Ἰανουαρίου 1866.

Γ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ,
νῦν (1881) μετὰ τοῖς Δράκων

ΠΕΡΙΕΡΓΟΣ ΚΛΕΠΤΟΠΑΓΙΣ.

Κυρία τις διάσημος ἦτις συχνάκις ἐταξίδευεν,
ἔλαβε τὸ δυστύχημα τοῦ νὰ ἀπολέσῃ εἰς ἐν αὐ-
τῆς ταξίδιον τὸ χρηματοφυλάκιόν της καὶ ἄλ-
λα πράγματα χρήσιμα διὰ τὸ ταξίδιον, ἕτινα
ἐκλάπησαν αὐτῇ ἐκ τοῦ θυλακίου τοῦ φορέματός

της. ἵνα μὴ πάθῃ τὸ αὐτὸ καὶ ἐκ δευτέρου συ-
νενοήθη μετὰ τινος διασήμεου μηχανικοῦ ὅπως
κατασκευάσῃ εἰς αὐτὴν ἐπιτηδείως ἐντὸς τοῦ φο-
ρέματός της θυλακίον τι ἐξ ἐλαστικοῦ κόμμιος
καὶ συρμάτων, εἰς τρόπον ὥστε ἡ χεὶρ νὰ ἐμβαί-
νῃ μὲν εὐκόλως νὰ μὴ δύναται δὲ νὰ ἐξαχθῇ, διότι
συσφίγγεται καὶ συγκλείεται ἐντὸς τοῦ θυλακίου.
Τὸ θυλακίον τοῦτο δηλαδὴ, ἔχει τὴν ιδιότητα
ὅταν ἐντεθῇ ἡ χεὶρ νὰ συσφίγγῃ αὐτὴν τόσον
ἰσχυρῶς ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ ἐξαχθῇ χωρὶς
νὰ ξεσχίσῃ ἢ νὰ ἀποσπᾷσῃ ὀλόκληρον τὸ θυλα-
κίον ἐκ τοῦ φορέματος. Ὁ φέρων ὅμως τὸ θυ-
λάκιον τοῦτο δύναται εὐκόλως νὰ ἐξαγάγῃ τὴν
χεῖρά του, διότι γνωρίζει νὰ συσφίγγῃ τὸ κατάλ-
ηλον πρὸς τοῦτο ἐλαττήριον.

Ἡ ὥφέλεια τοῦ ἐπινοηθέντος μηχανήματος τα-
χέως ἐγνώσθη. Ἡ περὶ ἧς λόγος κυρία μετ' ὀλί-
γον καιρὸν ἐταξείδευσεν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου ὅτε
λοιπὸν κατέβη ἐν τινι σταθμῷ καὶ εὐρέθη μεταξὺ
πλήθους ἀνθρώπων συσσωρευομένων, κύριός τις
πλησίον αὐτῆς ἰστάμενος κάλλιστα ἐνδεδυμένος
ἐνέχων τὴν χεῖρά του ἐντὸς τοῦ θυλακίου ἐπὶ
σκοπῷ νὰ κλέψῃ τὸ χρηματοφυλάκιον. Ἄλλ' ὦ
τοῦ θαύματος! ἡ χεὶρ συσφίγγεται, προσπαθεῖ νὰ
τὴν ἐξαγάγῃ, ἀλλ' εἰς μάτην. Ἡ κυρία πονηρὰ
φερομένη καὶ ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ κλέπτου πνεύ-
ουσα προσεποιεῖτο ὅτι δὲν ἐνόησε τίποτε· ὁ δὲ
κλέπτης προσπαθῶν ὀλονὲν νὰ ἐξαγάγῃ τὴν χεῖ-
ρά του ἠναγκάσθη νὰ συμπεριπατῇ μετ' αὐτῆς
ἐν τῇ αἰθούσῃ κομψοῦμενος καὶ διηγούμενος αὐ-
τῇ διάφορα νέα. Ἄλλ' ἡ κυρία προσεποιεῖτο ἀδια-
φορίαν, μεχριστοῦ φθάσασα εἰς τὸ ἄκρον τῆς αἰ-
θούσης τὸν παρέδωκεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν παρι-
σταμένων χωροφυλάκων. Ἄπαντες οἱ παριστά-
μενοι βλέποντες τὴν εὐστοχον ταύτην ἐπινοήσιν
ἐπέπεσον κατὰ τοῦ ἀναιδοῦς κλέπτου περιῦβρί-
ζοντες καὶ περιγελῶντες αὐτόν. Ἀφοῦ οὗτος με-
τηνέχθη εἰς τὴν Ἀστυνομίαν καὶ ἔγινεν ἡ προσή-
κουσα ἀνάκρισις καὶ ἐξέτασις ἀνεκαλύφθη ὅτι ἦτο
εἰς τῶν διασημοτέρων κλεπτῶν τῆς πόλεως, ὅστις
πολλάκις ἐφωράθη ἐπὶ διαφόροις διαπραχθεῖσαις
κλοπαῖς. (22) Εἰ. ΑΑΝΔΕΡΕΡ.

ΠΟΙΚΙΛΑ.

Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἡλίας Μηνιατῆς ὁ κλεινὸς
τῆς Κεφαλληνίας γόνος, ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἐπι-
κτητῶν καὶ φυσικῶν ἀρετῶν εἶχε καὶ μνήμην
εὐρείαν, περὶ ἧς πολλὰ ἀνέκδοτα διηγοῦνται καὶ
ἐν ἄλλοις τὸ ἐξῆς. Παρευρεθεὶς ποτε εἰς στρα-

τιωτικὴν παράταξιν μετὰ τοῦ Ἐνετοῦ ἀρχιστρα-
τήγου τῶν ἐν Πελοποννήσῳ δυνάμεων καὶ ἀκούων
τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ καταλόγου τῶν Ἰλλυριῶν
στρατιωτῶν, ἠρώτησε τὸν ἀρχιστράτηγον ἀστει-
ζόμενος, ἐὰν ἤθελε νὰ ἐπαναλάβῃ ἐκ στήθους τὰ
ἤδη ἐκφωνηθέντα ὀνόματα. Ἄλλ' ἐκεῖνος καὶ τοι-
ἐκ πολλῶν προλαβούσων περιστάσεων πληροφο-
ρηθεὶς ὅτι οὗτος, ὁ Μηνιατῆς, εἶχε σπάνιον χάρισμα
μνημονικῆς δυνάμεως, δὲν προσεδόκα ὅτι ἦν δυ-
νατὸν νὰ φθάσῃ εἰς τοιοῦτον βαθμὸν. Διὸ καὶ
ἔμεινεν ἔκθαμβος ἀκούσας αὐτὸν ἐπαναλαμβά-
νοντα τόσῳ δυσμνημόνευτα βαρβαρικά ὀνόματα
μὲ τὴν αὐτὴν σχεδὸν τάξιν τοῦ καταλόγου.!

* Κατὰ τινος κριτικοῦς ἡ Ἁγία Γραφή διηγεῖτο
ὡς ἐξῆς. Εἰς βιβλία 66, εἰς κεφάλαια 4,189,
εἰς στίχους 31,173, εἰς λέξεις 773,636, εἰς
γράμματα 3,566,650.

* Τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Παρατηρήθη, ὅτι ἐν ταῖς
πλείσταις τῶν γλωσσῶν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ συνί-
σταται ἐκ τεσσάρων γραμμάτων. Οὕτως ἐν μὲν
τῇ ἑλληνικῇ Θεός, ἐν τῇ λατινικῇ Deus, ἐν τῇ
γαλλικῇ Dieu, ἐν τῇ γερμανικῇ Gott, ἐν τῇ
σκανδιναυικῇ Odin, ἐν τῇ σουιδικῇ Codd, ἐν τῇ
Ἑβραϊκῇ Ἄδδον, ἐν τῇ περσικῇ Σύρα, ἐν τῇ ταρ-
ταρικῇ Ἰῶζα, ἐν τῇ ἰσπανικῇ Ἄδδι, ἐν τῇ αἰγυ-
πτιακῇ Ζέντ, ἐν τῇ ἰαπωνικῇ Ζαίν, ἐν τῇ περου-
βιανῇ Λίαν, ἐν τῇ βλαχικῇ Ζένο, ἐν τῇ Ἀραβικῇ
Ἀλλὰ'.

* Τρίχες καὶ ὄνυχες τῶν νεκρῶν. Ἐνίοτε αἱ
τρίχες καὶ οἱ ὄνυχες τῶν νεκρῶν αὐξάνουσι καὶ
μετὰ τὴν τοῦ σώματος διάλυσιν. Τὸ ἡμερολόγιον
τῶν Σοφῶν ἀναφέρει γυναῖκα, τῆς ὁποίας αἱ τρί-
χες εὐρέθησαν τεσσαράκοντα τρεῖς χρόνους μετὰ
τὴν ταφὴν τοῦ σώματος τόσον ἠϋξημέναι, ὥστε
ἐξήρχοντο ἀπὸ τὰς σχισμὰς τῆς μαρμαρίνης λάρ-
νακος. Ἄλλ' αἱ τρίχες αὐταὶ ἐθρυβόλισαν ἄμα
ἐγγιχθεῖσαι. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦ μεσσιῶνος
τὰ τοιαῦτα φαινόμενα ἐλογίζοντο ὑπερφυσικά καὶ
ὡς ἐκ μαγείας προερχόμενα, διὸ ἐξωρῶσσοντο τὰ
σώματα τῶν τοιούτων νεκρῶν καὶ ἀφοῦ ἐκαίοντο
τὰ ὑπολοιπόμενα λείψανα, ἡ στάκτη ἐσκορπίζετο
εἰς τοὺς ἀνέμους.

Λύσις τοῦ ἐν τῷ προηγουμένῳ φυλλαδίῳ αἰ-
νίγματος. — ΙΟΥΛΙΟΣ.

Θ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ, ΝΤΕΚΑΣ ΠΑΣΧΑΛΙΔΗΣ.